

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

**Lapsinäkökulman tärkeys vanhempien erossa ja Espoon
alueen Eron edessä -iltojen kehittäminen**
Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Tytti Yrjölä

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

11 / 2016

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Tytti Yrjölä	Sivumäärä 53 ja 9 liitesivua
Työn nimi Lapsinäkökulman tärkeys vanhempien erossa ja Espoon alueen Eron edessä -iltojen kehittäminen.	
Ohjaava(t) opettaja(t) Juha Makkonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Etelä-Espoon paikallisyhdistys	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tilaajana toimii Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Etelä-Espoon paikallisyhdistys ja se käsittelee MLL Eron edessä -iltojen toimintaa Espoon alueella ja sen kehittämistä vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta ja lapsinäkökulman tärkeydestä lapsiperheiden erossa.</p> <p>Opinnäytetyön tavoite oli hankkia uusia yhdistyksiä Eron edessä-iltojen toimintaan mukaan ja luoda kiertävä viisiosainen lapsinäkökulmaa painottava lapsiperheiden eroamista käsittelevä tiedollista tukea tarjoava luentosarja Espoon alueelle. Tavoite oli myös kehittää iltojen järjestämisen perehdyttämisprosessia tuottamalla yksinkertainen ohjeistuskansio iltojen järjestämisestä ja miten illat työllistävät vapaaehtoisia. Tavoite oli myös tuottaa helposti muokattavissa oleva esite ja mainos Eron edessä -illoista.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat, miksi lapsinäkökulmaa tulisi vahvistaa vanhempien erossa, kuinka tarpeellista lapsinäkökulman edistäminen lapsiperheiden erotilanteessa on ja toteutuuko lapsen oikeudet lapsiperheiden erossa.</p> <p>Opinnäytetyö vaikuttaa muun muassa Espoon ja sen lähialueiden eroa pohtiviin tai eroprosessissa oleviin lapsiperheisiin ja heidän lähipiiriin, toiminnassa olevien tahojen ja yhdistysten toimintaan ja lapsinäkökulman tärkeyden tiedottamisessa lapsiperheiden eroprosessissa.</p> <p>Lapsinäkökulmaa katsellaan opinnäytetyössä yhteisöpedagogin näkökulmasta.</p>	

Asiasanat eroaminen, lapsiperheet, lapsen etu, avioerot, kehittämisprojektit

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Tytti Yrjölä	Number of Pages 53 and 9 appendix pages
Title The importance of children's perspective on parental separation and the development of "In front of separation- nights" in the area of Espoo.	
Supervisor(s) Juha Makkonen	
Subscriber and/or Mentor	
<p>Abstract</p> <p>This thesis is produced for Mannerheim League for Child Welfare's (MLL) local association in Southern Espoo. This thesis presents the operations "In front of separation- nights" by MLL in its local association in Southern Espoo and its development through the eyes of a volunteer and the importance of children's perspective on parental separation.</p> <p>The aim of this thesis is to acquire new associations to join the operations of "In front of separation-nights" and to create a circulation of five series lectures provided with information and support for separating families with a focus on the children's perspective on parental separation in the area of Espoo. In addition, the aim is to enhance the orientation process by providing simple guidance folders for how to organize these nights and how these nights employ volunteers. The aim is to also produce an easily customizable brochure and ad for the "In front of separation- nights".</p> <p>The objective of this thesis is to get information in order to answer the research questions: why children's perspective on parental separation should be reinforced, what is the importance of children's perspective on parental separation and how are the rights of children fulfilled in the separation of families.</p> <p>This thesis has an impact on the families with children that are thinking about separation or are separating and their close-ones, the activities of its operating entities and associations, and the importance of reinforcing the children's perspective on parental separation in the area of Espoo and the regions close by. The importance and relevance of this thesis is assessed in the point of view of a community educator.</p>	
Keywords separation, families with children, child's interest, divorce, development projects	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Työn tarkoitus ja tavoite	5
1.2 Työn vaikutus ja tarpeellisuus tilaajalle	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT	7
2.1 Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL)	8
2.2 Lapsi ja ero -kehittämishanke (2012-2014)	9
2.3 Eron edessä -iltojen taustat ja konsepti	12
2.4 Eron edessä -illat Espoossa	14
3 PARISUHDE PÄÄTTYY, MUTTA VANHEMMUUS EI	15
3.1 Avo- ja avioerot Suomessa	16
3.2 Eroaminen ja erokriisin vaiheet	19
3.3 Lasta koskevat sopimukset erotilanteessa	22
3.4 Lapsinäkökulma vanhempien erotessa	24
4 VAPAAEHTOISTOIMINTA	29
4.1 Vapaaehtois- ja kansalaistoiminnan määrittely	29
4.2 Yhdistystoiminnallinen merkitys	30
5 ESPOON ERON EDESSÄ –ILTOJEN JÄRJESTÄMINEN (2016)	32
5.1 Suunnittelu	33
5.2 Toteutus	34
5.3 Arviointi	35
5.4 Palautteet	37
6 LOPPUPOHDINTA	39
7 LÄHTEET	41
8 LIITTEET	44
8.1 Liite 1 Mainos	44
8.2 Liite 2 Esite	45
8.3 Liite 3 Yhdistysyhteistyön saatekirje	46
8.4 Liite 4 Eron edessä –iltojen ohjeistuskansio	49

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tilaajana toimii Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Etelä-Espoon paikallisyhdistys. Opinnäytetyöni käsittelee MLL Eron edessä -iltojen toimintaa Espoon alueella ja sen kehittämistä vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta ja lapsinäkökulman tärkeydestä lapsiperheiden erossa. Opinnäytetyössäni on tarkoitus kehittää MLL:n Espoon yhdistysten välistä yhdistysyhteistyötä, luoda pohja Espoon Eron edessä -iltojen toiminnalle ja tutkia lapsinäkökulmasta vanhempien eroa sekä pohtia vapaaehtoistoiminnan potentiaalisuutta eropalveluissa.

Kiinnostuin MLL:n Eron edessä -iltojen kehittämisestä kehittämishankkeeni kautta. Tuotin perehdytyskansion MLL:n Etelä-Espoon paikallisyhdistyksen toiminnasta ja samalla tutustuin Eron edessä -iltojen toimintaan. Ilmaisin kiinnostukseni tehdä opinnäytetyöni samaan organisaatioon, ja aihe Eron edessä-iltojen toiminnan kehittämisestä tuli organisaation omista toiveista ja tarpeista. Eroaiheinen toiminta ei ollut minulle ennuudestaan tuttua, mutta omakohtainen kokemus lapsinäkökulman tärkeydestä vanhempien erotessa löytyi, sillä omat vanhempani ovat eronneet ollessani lapsi. Eroaiheisen toiminnan kehittäminen on ollut hyvin opettavaista ja toiminnan kautta olen ymmärtänyt aiheen tärkeyden tulevaisuuden työkentälläni. Opinnäytetyöni tekeminen MLL:n Etelä-Espoon paikallisyhdistykselle oli hyvin luonteva ja järkevä jatkumo kehittämishankkeelleni.

1.1 Työn tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyöni on hyvin käytännöllinen ja siinä on vahva kehittämistavoitteellisuus sekä prosessimainen rakenne. Opinnäytetyöni tarkoituksena on luoda laaja yhdistysyhteistyö MLL:n Espoon alueen yhdistysten välille ja luoda uusi pohja Eron edessä -iltojen toiminnalle. Tarkoituksena on myös kartoittaa eroaiheisen toiminnan tarpeellisuus ja tutkia Eron edessä -iltojen toiminnan toimivuutta ja löytää kehittämisideoita Eron edessä -iltojen järjestämiseen, koordinoimiseen ja toiminnan vakiinnuttamiseen.

Opinnäytetyön tavoitteena on hankkia uusia yhdistyksiä Eron edessä-iltojen toimintaan mukaan sekä luoda kiertävä viisiosainen lapsinäkökulmaa painottava lapsiperheiden

eroamista käsittelevä, että tiedollista tukea tarjoava luentosarja Espoon alueelle. Lisäksi tavoitteenani on kehittää iltojen järjestämisen perehdyttämisprosessia tuottamalla yksinkertainen ohjeistuskansio iltojen järjestämisestä ja vapaaehtoisten työtehtävistä. Tavoitteenani on myös tuottaa helposti muokattavissa oleva esite ja mainos Eron edessä -illoista. Tutkivasta näkökulmasta tavoitteeni on saada vastaus tutkimuskysymyksiini: miksi lapsinäkökulmaa tulisi vahvistaa vanhempien erossa? kuinka tarpeellista lapsinäkökulman edistäminen lapsiperheiden erotilanteessa on? ja toteutuuko lapsen oikeudet lapsiperheiden erossa?

1.2 Työn vaikutus ja tarpeellisuus tilaajalle

Opinnäytetyö tehdään tilaajan tarpeisiin. Aiheen tarpeellisuus tuli esille yhdistyksen omasta aloitteesta ja jo ennestään minulle tutussa työympäristössä. MLL arvojen ja periaatteiden ymmärrys koettiin yhdistyksessä hyvin tärkeäksi. Eron edessä -iltojen toiminta on ollut yhdistysyhteistyökumppaneiden omien resurssien mukaista ja toiminta oli alkanut hiipua ajanpuutteen takia syksyllä 2015 ja oli havaittavissa merkkejä toiminnan kuihtumisesta kokonaan. Etelä-Espoon paikallisyhdistys oli pohtinut toiminnan kehittämisen tarpeellisuutta, mutta todennut ettei heillä ole siihen resursseja. Opinnäytetyöni tarpeellisuus oli todella suuri ja tämän takia toiminnan kehittäminen on opettanut minulle paljon ja tekoprosessin aikana olen haastanut itseäni ja työidentiteettiäni paljon.

Opinnäytetyöni vaikuttaa Espoon ja sen lähialueiden eroa pohtiviin tai eroprosessissa oleviin lapsiperheisiin ja heidän lähipiiriin sekä toiminnassa olevien tahojen ja yhdistysten toimintaan että lapsinäkökulman tärkeyden tiedottamisessa lapsiperheiden eroprosessissa.

Lapsen etu ja sen vahvistaminen ovat lastensuojelulain (2007/417) ja lastensuojelutyön pääperiaatteita. Lapsiperheen eroa ja lapsen asemaa sääteleviä lakeja on myös avioliittolaki (1929/234), laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta (2011/26), laki lapsen elatuksesta (1975/704), laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

(1983/361), laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta (1996/619), elatusturvalaki (1998/671) ja lapsilisälaki (1992/796). YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan ”kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuimen, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelinten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu”. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsinäkökulman painottamisen tärkeys ei ole ainoastaan toivottua vaan Suomen valtiota sitova ihmisoikeussopimus. Opinnäytetyöni edistää lapsen lain määrittämän oikeuden toteutumista ja tästä syystä koen, että opinnäytetyölläni on suuri vaikutavuus paikallisella ja kansallisella tasolla (Häkkänen-Nyholm & Nyholm 2015, 151-152; Ensi- ja turvakotienliitto 2014, 10).

On myös otettava esille, että Pääministeri Juha Sipilän hallituksessa on sovittu hallitusohjelman mukaisesti eri tyyppisiä leikkauksia. Tästä aiheesta on ollut paljon keskustelua lähivuosina, sillä leikkaukset vaikuttavat moniin ihmisiin. Tästä syystä nostankin esiin ennaltaehkäisyn työkalun ja sen että Juha Hämäläisen tuottaman selvityksen (2011, 20) mukaan jo ainoastaan huoltoriidat oikeudessa maksavat kaikkiaan valtiolla vuosittain noin 4-7 miljoonaa euroa. Koen, että auttamalla vanhempia ymmärtämään eroamista ja vanhemmuutta enemmän tätä kustannusta voitaisiin huomattavasti pienentämään ja samalla edistää Suomen taloudellista tilannetta. Tästä syystä myös koen, että opinnäytetyölläni on myös yhteiskunnallista vaikutusta.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT

Kappaleen ensimmäisessä luvussa esittelen opinnäytetyöni tilaajaorganisaatiota ja kerron mihin toiminta perustuu ja miksi. Seuraavassa luvussa esittelen Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston Lapsi ja ero -hanketta. Lapsi ja ero -hanke on perusta opinnäytetyöni toiminnalliselle tuotokselleni Espoon Eron edessä -illoille. Kolmannessa luvussa esittelen Eron edessä -iltojen taustoja niin paikallisella kuin kansallisella tasolla. Tässä luvussa otan esille myös mitä tarkoitetaan, kun puhutaan Eron edessä -iltojen konseptista. Luvussa käsittelen myös mitä illat sisältävät, mitkä ovat

iltojen tavoitteet, mitkä seikat mahdollistavat iltojen järjestämisen ja kartoitan kansallisen tason toiminnan laajuutta. Viimeinen eli neljäs luku on luonnollinen jatke kolmannen lukuun. Tässä luvussa käsitellään yksityiskohtaisesti Espoon alueen Eron edessä -iltojen taustoja ja miten iltojen tarpeellisuus on ilmennyt. Tuon myös esille iltojen järjestämissä ilmenneitä haasteita ja miten Etelä-Espoon yhdistyksestä tuli opinnäytetyöni tilaaja.

2.1 Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin kansalaisjärjestö, joka perustettiin vuonna 1920. Liiton perustamisen tarpeellisuus tuli Carl Gustaf Mannerheimin sisarelta, sairaanhoitaja Sophie Mannerheimilta. Nykyään MLL on yksi tunnetuimmista kansalaisjärjestöistä Suomessa ja se pyrkii turvaamaan yhteiskunnan tulevaisuutta edistämällä lapsen oikeuksia hyvään ja onnelliseen lapsuuteen. Mannerheimin Lastensuojeluliiton organisaatio muodostuu keskusjärjestöstä, kymmenestä piirijärjestöstä ja 555 paikallisyhdistyksestä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2016). Raha-automaattiyhdistys (RAY) on Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnan suurin rahoittaja. MLL saa RAY:ltä sekä yleisavustusta että kohdennettua toiminta-avustusta. MLL vaikuttaa lapsi- ja perhepoliittiseen päätöksentekoon. Se pitää aktiivisesti yhteyttä eduskuntaan, ministeriöihin, lapsiasiainvaltuutettuun, tutkijoihin, muihin järjestöihin ja mediaan. MLL:n tärkeä tehtävä on muistuttaa, että päätöksenteossa on otettava huomioon lapsen oikeudet ja arvioida miten päätökset vaikuttavat lapsiin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2015).

Opinnäytetyöni tilaaja Etelä-Espoon paikallisyhdistyksen toiminta-ajatus on toimia Olari-Matinkylä -alueella MLL:n arvojen, toimintaperiaatteiden ja liittokokouksessa määriteltujen linjausten mukaan, ja edistää yhdistyksen jäsenten valitsemilla tavoilla lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Etelä-Espoon paikallisyhdistys 2015, 7). Yhdistys tekee yhteistyötä monien tahojen kanssa muun muassa Espoon järjestöjen yhteisö ry:n (EJY ry), Olarin Lions Clubin,

Espoon kaupungin, neuvoloiden, koulujen, asukaspuistojen, seurakunnan, nuorisotoimen, yksityisten toimijoiden, MLL:n yhdistysten ja muiden vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Etelä-Espoon paikallisyhdistys 2015, 14). Yhdistyksen hallitus koostuu vapaaehtoisina toimivista jäsenistä. Hallitus vastaa yhdistyksen toiminnasta ja sen kehittämisestä. Yhdistyksen hallintoelimet ovat yhdistyksen kokoukset ja yhdistyksen hallitus. Toiminta rahoitetaan pääasiassa erilaisilla toiminnallisilla tuilla ja avustuksilla. Varainhankinnallista tuloa yhdistys saa jäsenmaksutuloista, erilaisten tapahtumien sekä toimitilavuokrauksen ja tuotteiden tuotoista. (mt., 2015, 3).

Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimintaa määrittävät arvot ovat lapsen ja lapsuuden arvostus, yhteisvastuu, inhimillisyys ja yhdenvertaisuus, ja toimintaa määrittävät periaatteet ovat avoimuus, ilo, kumppanuus, osallisuus ja arjen arvostus. MLL:n toiminnan perustana ovat liiton perustumisjulistus ja säännöt, Suunta 2024 -strategia ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Suunta 2024 -strategian pitkäjänteinen visio on, että vuoden 2024 Suomi on lapsiystävällinen yhteiskunta, jossa lapsen etu asetetaan aina etusijalle ja lapset ja nuoret voivat hyvin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014, 13).

Opinnäytetyöni kannalta on hyvin oleellista, että tilaajaorganisaation yksi toiminnanperusta on YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja myös se, että heidän toimintansa päätaavoite on edistää lapsien ja nuorten hyvinvointia. Opinnäytetyöni tavoitteet ovat näin sidoksissa MLL:n toimintaan ja näin on oletettavaa, että lapsinäkökulman painottaminen on heidän toiminnassa vahvasti myös esillä. Käsittelen YK:n lapsen oikeuksien sopimusta tarkemmin opinnäytetyöni myöhemmässä vaiheessa (ks. kappale 3).

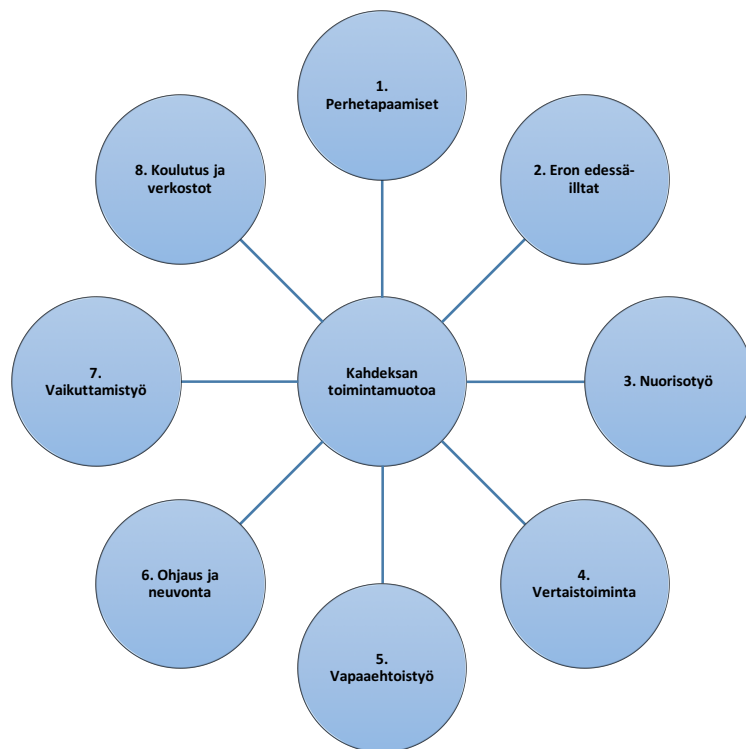
2.2 Lapsi ja ero -kehittämishanke (2012-2014)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston RAY:n tukema Lapsi ja ero -hanke sai alkunsa huhtikuussa 2012. Hankkeen yhteydessä on perustettu Eron edessä -iltojen konsepti. Hankkeen tarpeellisuus on tullut esille MLL Tampereen osaston Eron jälkeen –hankkeen (2002-2005) myötä. Eron jälkeen –hankkeessa (2002-

2005) kehitettiin koko perheen huomioivaa vertaistukitoimintaa ja hankkeen aikana ha-
vaittiin työkentällä puutos valtakunnallisesta ei-valvotusta tapaamistoiminnasta, tämä
toimikin tästä syystä Lapsi ja ero hankkeen (2012-2014) ydintehtävänä. (MLL:n Tam-
pereen osasto 2014, 5).

”Lapsi ja ero –hanke oli linjassa valtakunnallisten kehittämisaloitteiden ja –hank-
keiden kanssa mm. Lapsiasiavaltuutetun, Lastensuojelun Keskusliiton ja Väestö-
liiton tekemän eropalvelujen kehittämisaloite sekä Kataisen hallitusohjelma
(2011) ja lasten ja nuorten hallitusohjelma.” Edellä mainitut kehittämisaloitteet ja
hankkeet nostivat esille ajankohtaiset ongelmat. Mm. Tarve varhaiseen tukeen,
lapsinäkökulman painottamisen, nuorten osallistamisen, sovittelevan työn kehit-
tämisen, parisuhteen tukemisen ja alueellisesti kattavien eropalveluiden tarjoa-
misen.” (mt., 2014, 5).

Lapsi ja ero -hankkeen (2012-2014) päätavoitteena oli perhetapaamistoiminnan käyn-
nistäminen, vertaistuki-iltojen kehittäminen, tuen kehittäminen ja tukimuotojen kartoit-
taminen vanhempien eron kokeneille nuorille, vapaaehtoisten rekrytointi, ohjaus ja
koulutus, eroon liittyvien, lapsen asemaa vahvistavien teematilaisuuksien järjestämi-
nen ja neuvonnan ja koulutuksen kehittäminen. (mt., 2014, 8). Hankkeen toiminta on
tapahtunut pääasiassa Tampereella ja suurin osa palvelujen käyttäjistä on Pirkan-
maalta. Tämän lisäksi toiminta on myös ollut valtakunnallista. Esimerkiksi koulutukset
ovat tavoittaneet työntekijöitä Pirkanmaan ulkopuolelta, lapsiaan tapaamaan tulleita
vanhempia on tullut ympäri suomea, jopa ulkomailta, ja seutukuntien työntekijät ovat
osoittaneet kiinnostusta uusia palveluita kohtaan mm. Eron edessä -iltojen konsepti.
(mt., 2014, 9-15).

Kuva 2 MLL Tampereen osasto ry:n Lapsi ja ero -hankkeen toimintamuodot

Lapsi ja ero –hankkeen toiminta on jaettu kahdeksaan eri osa-alueeseen, jotka ovat esitetty yläpuolella olevasta kuvasta 1. Kuva 1 havainnollistaa sen, että Eron edessä -illat on yksi kahdeksasta hankkeen toimintamuodosta.

Raha-automaattiyhdistys (RAY) myönsi Lapsi ja ero -hankkeelle avustuksen vuosille 2012-2014 (mt. 2014, 4). RAY:n projektirahoitus oli 100. 000,00 / vuosi. Hankkeen loppuraportissa todetaankin, että toiminnan jatkuvuuden kannalta ulkopuolinen tuki ja rahoitus ovat elinehtoja. He toteavat myös, että vaikka merkittävä osa toiminnasta on toteutettu vapaaehtoisvoimin, niin toiminnan organisoinnin, hallintoon ja vapaaehtoisten ammatilliseen ohjaukseen tarvitaan jatkossakin työntekijöitä. (mt. 2014, 10). Hankkeessa on toiminut kaksi palkattua projektityöntekijää vuosien 2012-2014 aikana. (mt., 2014, 9).

MLL Tampereen osasto haki Lapsi ja ero -hankkeelleen jatkorahoitus vuonna 2014 ja RAY myönsi sen heille vuosille 2015-2017. Heidän tavoitteenaan on jatkaa kehitettyjen palveluiden tuottamista ja tukea niiden käynnistämistä muualla suomessa (MLL:n Tampereen osasto, 2016). Hankkeen aikana yksi kirjallisista tuotoksista oli Nuorten ero-opas vanhemmille (2014). Kyseinen opas palkittiin 6.6.2016 Lapsuudentutkimuksen seuran Lapsuusteko 2016 palkinnolla (mt., 2016).

2.3 Eron edessä -iltojen taustat ja konsepti

Eron edessä -illat on yksi monista MLL Tampereen osaston Lapsi ja ero -hankkeen (2012-2014) kehittämistä palveluista. Eron edessä -illat ovat saaneet alkunsa jo ennen hankkeen käynnistämistä, mutta iltoja kehitettiin ja laajennettiin hankkeen aikana lapsiperheiden tarpeita peilaten. (MLL:n Tampereen osasto 2014, 2).

Tampereen kaupungin perheneuvola ja perheoikeudelliset palvelut ovat tarjonneet kaikille avoimia eroinfoiloja Tampereella jo 2000-luvun puolivälistä saakka. Iltojen kehittäminen aloitettiin lapsiperheiden tarpeesta saada tiedollista tukea ja eväitä lapsen huomioimiseen erotilanteessa. Iltoja järjestettiin muun muassa perheneuvolan tiloissa ja kaupunginkirjastossa. MLL Tampereen osasto tuli toimintaan mukaan vuonna 2009 kun iltoja alettiin pitää heidän tiloissa Laivapuiston perhetalossa. (mt., 2014, 21).

Hankkeen aikana Eron edessä -iltoja järjestettiin yhteensä 18 ja illat tavoittivat 394 osallistujaa. Iltojen teemat olivat: *Miten tukea lasta erotilanteessa?* (5 iltaa), *Mistä erossa sovitaan? Mitä jos ei pystytäkään sopimaan?* (6 iltaa), *Isovanhemmuus lapsiperheiden erossa?* (1 ilta), *Nuoren tukeminen vanhempien erotilanteessa?* (1 ilta), *Parisuhteen päättäminen* (2 iltaa), *Elämää uusperheessä* (2 iltaa) ja ammattilaisille suunnattu *Yhteinen vanhemmuus suojaa lasta erossa* (1 ilta). (mt., 2014, 21-22). Edellä mainitut tiedot kertovat, että toiminta on ollut hyvin kattavaa ja tavoitettavuus on saavutettu.

Eron edessä -iltojen keskeinen tavoite on vahvistaa lapsen asemaa vanhempien erotessa ja nostaa lapsinäkökulmaa entistä vahvemmin esille eropalveluissa. Illoissa käydään läpi keskeisimpiä lapsiperheiden eroon liittyviä asioita asiantuntijaluennoitsijan johdolla. Illat ovat täysin anonyymejä ja maksuttomia, eikä niihin tarvitse ilmoittautua etukäteen. Luennot on suunnattu ensikädessä eroprosessin keskellä oleville vanhemmille. Iltoihin tervetulleita ovat myös muun muassa henkilöt joiden läheiset ovat eroamassa, joiden työ tai opinnot liittyvät aiheeseen tai jotka kokevat tarvitsevansa lisätietoa perheiden erotilanteisiin liittyen. (mt., 2014, 21; Olli 2015).

Eron edessä-iltojen järjestäminen edellyttää perehdytyksen yhdistyksen toimijoille ja tuleville vapaaehtoisille. MLL:n Tampereen osasto tarjoaa ilmaisen koulutuksen yhdistyksen oman paikkakunnan läheisyydessä. Itse henkilökohtaisesti en osallistunut perehdytykseen, sillä koulutukseen olisi osallistunut vain muutamia ihmisiä ja tästä syystä koulutus peruutettiin. Tästä huolimatta, sain puhelimitse ja sähköpostitse Lapsi ja ero -hankkeen projektityöntekijän perehdytyksen Eron edessä -iltoihin ja tarvittavan tuen tarvittaessa. Yhdistykset vastaavat itse vapaaehtoisten perehdytyksestä, mutta siihenkin hankkeen projektityöntekijät tukevat tarvittaessa. Konsepti ei määrittele Eron edessä -iltojen toimitilojen, luennoitsijoiden, luennon teemojen, materiaalien, markkinoinnin, ajankohdan tai luentojen määrän suhteen toimintaa. Eron edessä -iltoja järjestävä taho saa itse määritellä omien resurssien ja oman alueensa tarpeiden mukaisesti toimintansa muodon. Järjestävältä taholta oletetaan kuitenkin asianmukaista ja objektiivista tiedon tarjontaa eroprosessista. (mt., 2014, 21; 2015).

Tällä hetkellä Eron edessä -iltoja on järjestetty Tampereen lisäksi Nokialla, Hyvinkäällä, Raumalla, Porissa ja Espoossa. Eron edessä -illan konseptin käyttäminen on mahdollista vain Mannerheimin Lastensuojeluliiton yhdistyksillä. Esimerkiksi Espoon yhdistysten iltojen asiantuntijaluennoitsijat ja tilat ovat olleet täysin maksuttomia tähän asti, mutta on paikkakuntia missä ilmaisten palveluiden saanti ei ole ollut mahdollista, joten he ovat järjestäneet esimerkiksi iltoja harvemmin tämän takia. (Olli 2016).

2.4 Eron edessä -illat Espoossa

MLL:n Etelä-Espoon yhdistyksen tarjoamissaan iltapäiväkerhoissa ohjaajat havaitsivat ilmiön, että monien iltapäiväkerhossa olleiden lasten vanhemmat käyvät eroprosessia läpi tai miettivät eroamista. Paikallisyhdistyksen hallintoelimillä tai toiminnanjohtajalla ei ollut tilastollista tietoa eroperheistä ja heidän elämäntilanteistaan, mutta kokivat oman kokemuseräisen tiedon tärkeäksi ja alkoivat miettiä erilaisia ratkaisuja lasten hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Mannerheimin Lastensuojeluliiton sisäisessä viestinnässä tuli vahvasti esille Tampereen osaston ylistetty Lapsi ja ero -hanke (2012-2014). Paikallisyhdistyksen toiminnanjohtaja koki hankkeen Eron edessä-illat mahdolliseksi ongelman ratkaisuksi koettuun ilmiöön. (Lindström 2015).

Keväällä 2014 MLL:n Etelä-Espoon paikallisyhdistyksen toiminnanjohtaja kävi tutustumassa MLL:n Tampereen osaston Eron edessä- hankkeeseen Tampereella. Tapaamisessa alustavista päätettiin, että Eron edessä-illat pyritään järjestämään myös Espoon alueella. Tapaamisen jälkeen MLL:n Etelä-Espoon yhdistys otti yhteyttä MLL:n Keski- ja Pohjois- Espoon yhdistyksiin ja samalla sopivat mahdollisesta yhteistyöstä Eron edessä-iltojen järjestämisestä Espoossa. Syksyllä 2014 MLL:n Tampereen osaston Eron edessä- hankkeen työntekijä Marja Olli tuli Espooseen kertomaan tarkemmin hankkeesta. Tapaamisessa päätettiin, että Eron edessä-illat tullaan järjestämään Espoossa kevästä 2015 lähtien ja se tullaan järjestämään MLL:n Keski-, Pohjois- ja Etelä- Espoon paikallisyhdistysten yhteistyöllä. (mt., 2015).

MLL:n Keski-, Pohjois- ja Etelä- Espoon paikallisyhdistysten Eron edessä –illat koostuivat kolmiosaisesta luentosarjasta. Luentosarja päätettiin järjestää keväällä ja syksyllä 2015. Kaikki illat järjestettiin Espoon keskuksen Entressen kirjastossa ja jokainen paikallisyhdistys oli vastuussa yhdestä luentokerrasta. Jokainen yhdistys oli vastuussa oman luentokerran asiantuntijaluennonhoitsijan hankinnasta ja illan vapaaehtoistyöntekijöiden hankinnasta ja perehdytyksestä. Iltojen tilojen varaamisesta vastasi Espoon keskuksen alueella toimiva Keski-Espoon paikallisyhdistys. Tiedottaminen ja markkinointi tapahtuivat paikallisyhdistysten yhteistyöllä ja myös iltojen teemat päätettiin yhteistyönvoimin. (mt., 2015).

Kevään 2015 Eron edessä -iltojen järjestämisen yhteydessä paikallisyhdistyksen omakohtaiset kokemukset lapsiperheiden eroilmiöstä saivat tukea, sillä asiantuntija-luennoitsijat yhtyivät teeman tarpeellisuuteen ja kertoivat Espoon alueen eropalveluiden pitkistä jonotusajoista, mikä jo itsessään todisti Eron edessä-iltojen tarpeellisuudesta alueella. (mt., 2015).

Kehittämishankettani tehdessäni yhdistykselle tuli puheeksi, että voisin mahdollisesti tehdä myös opinnäytetyön yhdistykselle. Yhdistyksen toiminnanjohtaja ehdotti minulle, että jos tulisin kehittämään Eron edessä -iltoja, sillä heillä ei ole resursseja siihen itse. Toiminta on ollut yhteistyökumppaneiden omien resurssien mukaista ja toiminta oli alkanut hiipua ajan puutteen takia syksyllä 2015. Osallistuin Etelä- ja Pohjois-Espoon yhdistysten toimijoiden väliseen palaveriin syksyllä 2015. Kokouksen agendana oli päättää Espoon Eron edessä -hankkeen tulevaisuudesta. Palaverissa saimme idean, että minä lähtisin opiskelijatyönä laajentamaan yhdistisyhteistyötä ja samalla kehittämään yhdistyksen Eron edessä -iltoja. Ajatus oli, että saisimme parin kuukauden varoitusaikaa vähintään viisi Espoon MLL:n yhdistystä mukaan toimintaan ja minä toimin hankevastaavan roolissa. Päätimme myös, jotta toimintaan lähteminen olisi mahdollisen matalalla kynnyksellä, että minä järjestäisin/hankkisin asiantuntijaluennoitsijat ja luentopaikat valmiiksi kaikille yhdistyksille kevään 2016 luennoille.

Kerron opinnäytetyöni myöhemmässä vaiheessa (ks. kappale 5) yksityiskohtaisesti Espoon Eron edessä -iltojen 2016 järjestämisestä.

3 PARISUHDE PÄÄTTYÄ, MUTTA VANHEMMUUS EI

Käsitellessä lapsen etua vanhempien erotessa ja lapsen oikeuksia on hyvä määrittää mitä lapsen edulla tarkoitetaan. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa on määriteltä lapsen oikeudet ja myös on lukuisia suomalaisia lapsioikeudellisia lakeja jotka määrittelevät lapsen oikeuksia (ks. lukua 1.1). Lapsen edun määrittämisessä on ongelmallista se, että ei ole täsmennettyä tietoa siitä mitä sillä eri yhteyksissä tarkoitetaan. Määritelmä on niin sanotusti jätetty eri tahojen tulkinnanvaraisuuden varaan.

Kappaleen ensimmäisessä luvussa tutkin avo- ja avioeroja suomessa. Luvussa selvitän mitä tarkoitetaan avo- ja avioerolla. Tuon myös esille erilaista tilastollista ja tutkimuksellista tietoa eroamisesta ja miten se vaikuttaa lapsinäkökulmaan lapsiperheiden erotessa. Toisessa luvussa selvitän mitä tarkoitetaan eroamisella ja mitä eri vaiheita siihen kuuluu ja minkälaisia vaikutuksia sillä on. Kolmannessa luvussa käyn läpi hyvin systemaattisesti mitä erilaisia lasta koskevia sopimuksia vanhempien erotilanteessa on ja miten lapsinäkökulma toteutuu niissä. Viimeisessä luvussa käsittelen lapsinäkökulmaa vanhempien erotessa. Luvussa käsittelen miten lapsi ja nuori kokee vanhempien eron ja mitä eri keinoja on lapsinäkökulman toteutumiseen vanhempien erossa.

3.1 Avo- ja avioerot suomessa

Puhuttaessa avo- ja avioeroista on tärkeää hahmottaa niiden eroavaisuudet toisistaan. Avioliitosta voidaan puhua silloin kuin kaksi henkilöä on solminut avioliiton avioliittolain mukaisesti. Avioliitoksi voidaan kutsua liitto, jossa kaksi ihmistä on asunut vähintään viisi vuotta samassa taloudessa tai jos heillä on/on ollut yhteinen lapsi tai yhteisessä huollossa oleva lapsi (lakivälitys 2015). Airio (2010) on koonnut neljä erottavaa piirrettä avo- ja avioeroihin. Airion mukaan avioliitoista erotaan huomattavasti useammin, avoparit ja heidän lapsensa ovat nuorempia kuin eroavat avioparit ja heidän lapsensa. Kolmanneksi avioparien oikeudet ovat selkeämmin säädelty laissa. Neljänneksi avio-
parit ovat yleisellä tasolla korkeatuloisempi kuin avoparit. (Kauppinen 2013, 8).

Parisuhde ei pysy koko ajan samanlaisena, vaan siinä voidaan nähdä erilaisia vaiheita. Ajallista määritelmää näihin vaiheisiin ei voida määrittää, sillä kullakin parilla se on yksilöllistä. Koskela (2014, 8) on määritellyt parisuhteen vaiheet kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on *rakastuminen tai ihastuminen*. Tässä vaiheessa kaikki on uutta ja toinen nähdään erityisen positiivisena ja kumppaniin kohdistuvat odotukset ovat usein myönteisiä. Alkuhuuman haihtuessa parisuhde on siirtymässä seuraavaan vai-

heeseen, *itsenäistymisvaiheeseen*. On tyypillistä tässä vaiheessa hakea rajoja yhdessä ja erillään ololle. Eroajatuksat kuuluvat yleensä tähän vaiheeseen. Seuraava ja viimeinen vaihe on *sitoutumisen/rakkaudenvaihe* joka edellyttää toimivaa vuorovaikutussuhdetta yksilöiden välillä. Parisuhteen päättyminen on yleisempää ennen sitoutumisen/rakkaudenvaihetta, mutta ero on mahdollista jokaisessa vaiheessa, koska parisuhde muuttuu koko ajan ja myös yksilöt parisuhteen sisällä. ”Perhebarometrin (Paa-janen, 2003) mukaan 36% eroavista pareista tekee avioeropäätöksen yhteisesti. Saman tutkimuksen mukaan kolme merkittävintä syytä eroihin ovat: 1. rakkauden ja läheisyyden puute, 2. vaikeudet puhua ja selvittää erimielisyyksiä sekä 3. Parisuhdetta ei ole hoidettu.” (mt., 2014, 8).

Suomessa solmitaan keskimäärin lähes 30 000 avioliittoa vuosittain mikä tarkoittaa 5,8 avioliittoa 1000 ihmistä kohden. 1990-luvun alun jälkeen avioerojen määrä Suomessa on ollut vuosittain tasaisesti runsaat 13 000. Tilastot kertovat, että huomattavia eroavaisuuksia ei ole havaittavissa erojen määrän suhteen huolimatta, että suomessa on kärsitty esimerkiksi taloudellista lama-aikaa. Tilastojen mukaan voidaan sanoa, että noin puolet avioliitoista päättyy tänä päivänä eroon. On tutkittu, että kansallisella tasolla viime vuosina eroon päätyneet avioliitot ovat keskimäärin kestäneet 12 vuotta (Häkkänen-Nyholm & Nyholm 2015, 16). Avioliitosta eroaminen on vielä yleisempää kuin avioliitosta, mutta niiden osalta tilastointiin liittyy hieman pulmallisuutta. Esimerkiksi avioerot näkyvät tilastoissa, mutta avoerot eivät. (Kontula 2013, 28-29; Koskela 2014, 5; Mykkänen-Hänninen 2015).

Avioeroperheistä noin kolme neljästä on lapsiperheitä eli yli 10 000 lapsiperhettä. Vanhempiansa eron kokee noin 30 000 lasta ja nuorta vuosittain. Tilastokeskuksen (Suomalainen lapsi 2007) mukaan avoparien perheet kokivat vuonna 2015 perheen vanhempien erilleen muuton yli kaksi kertaa useammin kuin avioperheiden lapset. Tilastot myös kertovat, että parit joiden luona asui ei-yhteisiä lapsia, muuttivat useammin erilleen verrattuna niihin perheisiin, joilla on yhteisiä lapsia. (mt., 2013, 29-30; mt., 2014, 5).

Parisuhteen ylläpitäminen ja hoitaminen voi olla haasteellista vanhemmuuden aikana ja varsinkin silloin, kun lapset ovat pieniä. Vanhempien odotukset uudesta elämänvaiheesta ei ehkä kohtaa ja tämä aiheuttaa säröjä parisuhteelle. Tutkimukset tukevat tätä ilmiötä, että lapsen syntyminen saattaa aiheuttaa vaikeuksia ja eroja parisuhteessa (Kontula 2013, 29). Enimmillään perheiden erilleen muutto tapahtuu alle kouluikäisten perheissä. 16-17 -vuotiaiden lasten vanhempien eroriski on taas keskimääräistä pienempi verrattuina muihin ikäluokkiin. Erot yleistyvät lapsien kasvaessa, joka tarkoittaa sitä, että eroriski on suurempi silloin kuin lapsiperheiden lapset ovat nuoria, mutta mitä vanhempaa lasten ikäryhmää katsotaan, sitä yleisempää on, että vanhemmat ovat eronneita. Edellä mainitun väitteen todentaa se, että enemmän kuin joka neljäs kahdeksas- ja yhdeksäsluokkaisten nuorten vanhemmista on eronnut. (Kontula 2013, 29-30; Kauppila 2013, 7).

Tutkimukset osoittavat, että 1960-luvulla syntyneiden ikäluokasta lähtien on asetettu aiempaa suurempia vaatimuksia parisuhteen laadusta. Parisuhteen laadun arvostamisen seurauksena on havaittavissa avioerojen kasvu ja myös niiden ihmisten osuuden kasvuna, jotka elämän eri vaiheissa ovat yhdessä useamman kumppanin kanssa. Yli yksi kolmesta nykypäivän keski-ikäisestä on ollut elämänsä aikana ainakin kahdesti avo- tai avioliitossa. 1990-luvun alussa tämä tilasto oli edellä mainittua osuutta miltei puolet pienempi. Avioliittoinstituution murtumista on perusteltu muun muassa naisten itsenäisellä asemalla ja hyvällä toimeentulolla ja myös huonon kirjallisuuden ja elokuvien on koettu aiheuttavan propagandaa avioliittoinstituutiota vastaan (Mykkänen-Hänninen 2015). Murtumisen todentaa myös se, että nykyisin jo yli puolet esikoisista syntyy avioliiton ulkopuolella, useimmiten avoliitossa. (Kontula 2013, 22; Häkkänen-Nyholm & Nyholm 2015, 16-17;). Parisuhteiden kehityksen uutta ilmiötä kuvaa hyvin se, että varsinkin nuorilla naisilla on yhä enemmän lyhytaikaisia, peräkkäisiä seksuaalisuhteita ja kaikesta päätellen tämä tulee myös yleistymään myös jatkossa (Kontula 2013, 22). Voidaan todeta, että nykyään hyvää parisuhdetta ja onnellisuutta haetaan ja arvostetaan koko ajan aktiivisemmin. Voidaan myös päätellä, että tulevaisuudessa on aina vain harvinaisempaa elää saman kumppanin kanssa koko elämänsä. Kontulan (2013), Häkkänen-Nyholm & Nyholm (2015) ja Mykkänen-Hänninen (2015) mielestäni kärjisi-

tävät hyvin vahvasti avioliittoinstituution murtumista. Koen syiksi ennemminkin maailman muuttuneisuuden ja elämäkatsomukselliset syyt. Kontulan (2013) määrittely tämän aikakauden nuorten naisten käyttäytymisestä oli mielestäni hyvin yleistävä ja sen tueksi ei annettu mielestäni tarpeeksi tutkimustuloksia.

Havaitsemaani tulosta katsellessa lapsinäkökulmasta, en koe tätä niinkään positiiviksi tai negatiiviseksi asiaksi. Avio-/avoliitossa on kyettävä ratkomaan haastavia elämäntilanteita ja ensimmäisen ongelman kohdalle ei saisi luovuttaa. On myös nostettava esille niin sanottu ihastumisen hakuisuus. Tällä tarkoitan tilannetta jossa ihastumisvaiheen jälkeen ei edetä seuraavan vaiheeseen, vaan halu elää uudestaan ihastumisvaihe eri kumppanien kanssa. On lapsen edun mukaista erota, jos vanhempien keskinen parisuhde ei toimi. Lapsi aistii vanhempiensa onnellisuuden ja vastakohtaisesti myös onnettomuuden.

3.2 Eroaminen ja erokriisin vaiheet

Jossakin tilanteessa avo- ja avioliiton ongelmat käyvät niin suuriksi, ettei tilanteessa löydetä muuta ratkaisua kuin ero. Tässä tilanteessa voidaan hakea avioeroa käräjäoikeuden kansliasta. Eron harkinta-aika alkaa, kun jompikumpi osapuolista tai molempien allekirjoittama erohakemus on jätetty käräjäoikeuteen. Harkinta-aika kestää kuusi kuukautta ja sen jälkeen lopullista eroa voi hakea yhdessä tai erikseen. Poikkeuksena tässä tilanteessa on puoliset, jotka ovat asuneet eroa hakiessaan vähintään kaksi viikoksi kulunutta vuotta erillään, sillä heille myönnetään ero ilman harkinta-aikaa (Ensi- ja turvakotienliitto 2016, 6). Avioerohakemuksen eteneminen toiseen vaiheeseen edellyttää, että vuoden sisällä harkinta-ajan alkamisesta lopullinen erohakemus on toimitettu. Jos hakemusta ei toimiteta asia raukeaa. Mikäli vain toinen osapuoli hakee lopullista avioeroa, on tuomioistuimen tarjottava tilaisuus passiivisen osapuolen kuulemiseen ja tämä tapahtuu tietyn määräajan sisällä. Viimeinen vaihe on se, että käräjäoikeus tuomitsee avioeron. Toinen vaihe kestää noin kuukauden. Avioliittolaki turvaa molempien osapuolten oikeudenmukaisen eroamisen esimerkiksi omaisuudenjaossa.

(Häkkänen-Nyholm & Nyholm 2015, 102; mt., 2016, 6-8). Avoliiton päättymistä ei ole määritelty laissa tarkoittaen sitä, että avoliitto päättyy toisen puolison muuttaessa pois. ”Avoliittolaki säätelee yhteistalouden purkamista, omaisuuden erottelua sekä mahdollistetaan oikeudellinen riidanratkaisumenettely avopuolisoiden taloudellisten vastuiden selvittämiseksi.” (lakivälitys 2015).

”Kriisi tulee kreikan sanasta *krisis*, joka tarkoittaa ratkaisevaa käännettä, äkillistä muutosta tai kohtalokasta häiriötä” (Määttä 2002, 125). Jokainen meistä kokee jossakin vaiheessa elämää jonkin tyyppisen kriisivaiheen. Kriisi voi johtua esimerkiksi pitkäaikaisesta sairaudesta, taloudellisesta tilanteesta, työttömyydestä tai parisuhteen päättymisestä. Tässä kappaleessa tulen seuraavaksi peilaamaan avio-/avoeroa kriisinäkökulmasta ja myös tuon esille eri kriisin vaiheita.

Ero on usein ensimmäinen iso kriisi, jonka aikuinen tai lapsi joutuu kohtaamaan elämänsä aikana. Kriisin tullessa jokainen ihminen reagoi eri tavalla. Reagointiin vaikuttavia tekijöitä on muun muassa omat kokemukset, persoonallisuus, taustat ja selviytymistaidot. (Koskela 2014, 13). Erokriisin aikana koettua tunnetta voidaan jopa verrata läheisen kuolemaan tai äkilliseen invaliditeettiin. Erokriisin aikana voidaan kokea niin suuri järkytys, että toimintakyky lamaantuu ja tunteiden hallinta ryöstäytyy käsistä. Tämä johtuu siitä, että aiemmat kokemukset ja opitut reaktiotavat eivät riitä tilanteen ymmärtämiseen ja hallitsemiseen. Ei myöskään ole erikoista, että erokriisin aikana tulee psykofyysisiä oireita kuten unettomuutta tai korostunutta halua vain nukkua, nopeaa lihomista tai laihtumista. (Määttä 2002, 125).

Yksi tunnetuimmista kriisiteorioista on Johan Cullbergin traumaattista kriisiä kuvaava nelivaiheinen teoria. Culbergin mukaan kriisivaiheet voidaan jakaa *shokkivaiheeseen*, *reaktiovaiheeseen*, *korjaamisvaiheeseen* sekä *uudelleensuuntautumisvaiheeseen*. (Mykkänen-Hänninen 2015). *Shokkivaihe* kestää muutamista sekunneista muutamiin vuorokausiin. Shokkivaihe on kaaosmainen tila missä on tyypillistä torjua ja kieltää todellisuus eli ero ja myös voimakas poikkeava käytös on tyypillistä tässä vaiheessa. Koskelan (2014, 13) mukaan shokkivaiheen viimeisiin hetkiin sisältyy myös erouhan

toteaminen ja keskusteluvaihe. Nämä ovat tyypillisesti perheen sisällä tapahtuvia vaiheita. (Määttä 2002, 126; Kauppinen 2013, 16; Mykkänen-Hänninen 2015). *Reaktio-vaihe* kestää yleensä neljästä kahdeksaan viikkoon. Tässä vaiheessa on ominaista aloittaa tapahtuneen käsittely, toistuva miksi minä? -kysymyksen kysyminen itseltään, halu palata yhteen, halu näyttää toiselle ja halu jättää toinen lopullisesti. Reaktiovaiheeseen kuuluu myös surun, epätoivon, vihan ja itsehalveksunnan tunteet. (mt., 2002, 126; mt., 2013, 16; mt., 2015). Koskela (2014, 13) kuvaa toista kriisinvaihetta toimintavaiheeksi. Toimintavaiheeseen hänen mukaan on ominaista kertoa erotilanteesta ympäröivälle verkostolle, mahdollisesti jättää avioerohakemus ja konkreettisen eron ja erilleen muuton valmistelu. Koskelan mukaan ulkopuolinen ja asiantuntija apu tulee tässä vaiheessa eroprosessia. *Korjaamisvaihe* käynnistyy, kun kriisin kokenut suuntautuu tulevaisuuteen. Tämä hetki tapahtuu muutamasta kuukaudesta puoleen vuoteen tai vuoteen traumaattisesta tapahtumasta. Ajatus elämän rakentumisesta uudella tavalla ja kyky ottamaan etäisyyttä menneestä. Ammattiapu on suositeltavaa tässä vaiheessa ja erityisesti jos henkilö ei kykene sopeutumaan tilanteeseen kohtuullisessa ajassa. (mt. 2002, 126; mt. 2013, 16). *Uudelleensuuntautumisvaiheessa* on niin sanotusti työstetty kriisin läpi. Kriisiä ei unohdeta, vaan siitä tulee osa omaa elämää. Tämä vaihe ei pääty koskaan, koska ihminen aina hakee uusia suuntia elämäänsä. (mt., 2002, 126; mt., 2013, 16; mt., 2015).

Edellä mainitut vaiheet kestävät yksilöllisesti eri ajan ja kaikille ihmiselle vaiheet eivät välttämättä tapahdu samassa järjestyksessä. On hyvin tyypillistä, että puoliset kokevat eritahtisuutta eron käsittelyssä. Parisuhteen päättymisen on aina yksilöllinen tilanne ja määritellyt neljä vaihetta kertovat vain osviittaa tai jopa yleistyksen tilanteesta. On kuitenkin erittäin tärkeää tiedostaa mitä itselleen tapahtuu tai saattaa tapahtua, koska silloin henkilö kykenee etukäteen valmistautua ja ehkäistä radikaaleja tilanteita ja myös ymmärtämään, että ajan myötä tilanne tulee muuttumaan. Koen, että tilanteen tiedostaminen edistää lapsen etua erotilanteessa, sillä se voi mahdollisesti ehkäistä tilanteiden kärjistymistä esimerkiksi intuitiivisesti oikeudellisiin toimiin ryhtymistä.

3.3 Lasta koskevat sopimukset erotilanteessa

Erotesa vanhemmat sopivat lapsen huollosta. Sopimukset koskevat sitä, että kumman vanhemman luona lapsi on kirjoilla, miten muualla asuva vanhempi tapaa lastaan ja miten lapseen liittyvät kustannukset jaetaan vanhempien kesken. ”Lapsen asemaa säätelee laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (LHL, 361/1983)”. (Koskela, 2014, 23). Laki on määritelty, jotta lapsen etu toteutuu mahdollisimman hyvin vanhempien vastatessa lapsen huollosta yhdessä. Lapsen oikeus nähdä molempia vanhempia tai vanhemman velvollisuus huolehtia lapsen elatuksesta ei vaikuta siihen minkälainen huoltomuoto vanhemmilla on. Huoltomuodot ovat yhteishuoltajuus ja yksinhuoltajuus. Yksinhuoltajuus termiä kuulee paljon arkikielessä, mutta tosiasiasa tähän huoltomuotoon päädytään huomattavasti harvemmin (mt., 2014, 23; Ensi- ja turvakotienliitto 2014,11-12). Yhteishuoltajalla tarkoitetaan sitä, että molemmat vanhemmat päättävät yhdessä lapsensa asioista, muun muassa nimestä passissa, asuinpaikasta, uskonnosta, terveydenhuollosta, kasvatuksesta sekä lapsen omaisuuden käytöstä. Yhteishuollossa kummallakin vanhemmalla on oikeus saada tietoja lapsestaan viranomaisilta, muun muassa päivähoidosta, lääkäriltä, opettajalta ja poliisilta. Yhteishuoltajuus koetaan yleisesti ottaen lapsen parhaaksi eduksi, mutta tässäkin on poikkeuksia, jos lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta tilanne ei sitä suosi, esimerkiksi väkivaltainen käytös tai päihteiden väärinkäyttö. Yksinhuolto tarkoittaa sitä, että toisella vanhemmalla on kokonaisvaltainen päätäntävalta lapsen asioista. Tässä huoltomuodossa viranomaisilla ei ole oikeutta antaa lasta koskevia tietoja huollosta erotetulle vanhemmalle, ellei huoltaja anna siihen lupaa tai käräjäoikeuden päätöksessä sitä ole erikseen mainittu. Tuomioistuin voi näiden kahden huoltomuotojen lisäksi määrätä lapselle oheishuoltajan. Oheishuollon tarkoitus on vahvistaa lapsen todellisten ja tärkeiden aikuisten asemaa, esimerkiksi lapsen isoäiti tai muu läheinen. Oheishuoltajalla on huoltajan oikeudet, muttei juridisia velvoitteita (mt., 2014, 23; mt., 2016, 11-12).

Lapsi voi olla vain yhdessä paikassa kirjoilla virallisesti eli vaikka lapsi viettää yhtä paljon aikaa kummankin yhteishuollon vanhemman luona, hän virallisesti asuu vain toisen luona. Lapsen elatuksesta vastaavat molemmat vanhemmat eron jälkeenkin.

Vanhemmat voivat sopia lapsen asioista vapaamuotoisella sopimuksella, mutta sopimusten virallistamiseksi vanhempien on asioita lastenvalvojan kanssa. Viralliset sopimukset koskien lasta voidaan tehdä myös määräajaksi esimerkiksi vanhempien eron alkuvaiheessa. (Koskela 2014, 23).

Lasta koskevien sopimusten toimivuuden kannalta on suositeltavaa, että jo ennen lastenvalvojalle menoa vanhemmat perehtyvät sopimuksiin sisältyviin asioihin yhdessä. Tässä vaiheessa vanhemmat voivat ottaa yhteyttä esimerkiksi perheasioiden sovittelijaan. Perheasioiden sovittelu on lakisääteinen perheneuvonnan muoto. Lain mukaan kaikkien perheiden on saatava ristiriitoihin neuvottelu – ja sovitteluapua tarvittaessa. Sovittelu on vapaaehtoista ja sitä saa käyttää kaikki perheenjäsenet. Merkittävin tavoite perheasioiden sovittelijalla on turvata lasten asema ja edut erossa. Sovittelija ei päästä perheen päätöksistä vaan auttaa löytämään yhteisiä näkemyksiä asioista. Kunnan sosiaali- tai perusturvalautakunta järjestää maksuttoman perheasioiden sovittelun. Sovittelijoina yleisesti ottaen toimii sosiaalitoimistojen ja kasvatus- ja perheneuvoloitten työntekijät. Sovittelua voi saada myös esimerkiksi kirkon perheasioiden neuvottelukeskuksesta tai tahoilta joilla on lupa harjoittaa sovittelua. (Oikeusministeriö 2009, mt., 2014, 14; Ensi- ja turvakotienliitto 2014, 10;).

Lastenvalvoja määrittänyt lapsen asuinkunnan mukaan. Lastenvalvoja auttaa vanhempien keskinäisen sopimuksen teossa ja varmistaa, että sopimus on lapsen edun mukainen. ”Sopimukset tehdään oikeusministeriön hyväksymälle lomakkeelle. Lastenvalvoja vahvistaa vanhempien välisen sopimuksen sosiaalilautakunnan valtuuttamana” (mt. 2014, 10). Valvojan kanssa tehty sopimus ei ole pakollinen, mutta ilman lastenvalvojan vahvistamista vanhempien keskinäinen sopimus ei ole täytäntöönpanokelpoinen. ”Mikäli toinen vanhemmista kieltäytyy toimimasta sopimuksen mukaisesti, vahvistetulle sopimukselle voi hakea täytäntöönpanoa käräjäoikeudelta. Täytäntöönpanoa ei voi hakea kuitenkaan tilanteessa, jossa vanhempi ei omasta tahdostaan tapaa lastaan.” (mt. 2014, 10).

Lapsiperheissä voi erotilanne kärjistyä huoltoriidaksi, jos he eivät pääse yhteisymmärrykseen lasta koskevassa sopimuksessa. Lapsen edun mukaista on tässä tilanteessa

hakeutua asiantuntija-avusteiseen sovitteluun. Asiantuntija-avusteisen huoltoriidan sovittelun eli *Follo-sovittelun* tavoite on toimia lapsen edun toteuttavana, nopeana ja tehokkaana vaihtoehtona oikeudenkäynnille. Follo-sovittelu kokeilu aloitettiin Suomessa vuonna 2011 ja vuonna 2014 se laajeni koko maahan. Kyseinen sovittelumuoto tapahtuu fyysisesti tuomioistuimessa ja tuomarin avustajana toimii asiantuntija, joka on pääsääntöisesti lasten asioihin perehtynyt psykologi tai sosiaalityöntekijä. Sovittelussa asiantuntijan tehtävä on varmistaa, että päätökset ovat lapsen edun mukaisia. Sovittelumuoto perustuu siihen, että vanhemmille tarjotaan samanaikaisesti tukea sekä juridista että psyykkisten eroon liittyvien konfliktien ratkaisumuotoja. Sovittelua on mahdollista hakea ennen oikeudenkäyntiä tai oikeusprosessin aikana. Huoltoriitoja hoitavan tuomarin tulee virkansa puolesta edistää ja hakea osapuolten välille sovinnollista ratkaisua ja osittain tämänkin takia tuomioistuin voi myös ohjata osapuolet sovitteluun. Sovittelu edellyttää molempien vanhempien suostumuksen ja osapuolet vastaavat omista kustannuksistaan. Sovittelija eli tuomari ei tee päätöstä sovittelun aikana, mutta vahvistaa vanhempien keskenään laatiman sopimuksen. (mt. 2014, 16-17; Häkkänen-Nyholm & Nyholm 2015, 248-250).

Jos edellä mainitut sovittelumuodot eivät auta huoltoriidan selvittämiseen, niin siinä tapauksessa vanhemmat voivat hakea ratkaisua käräjäoikeudesta. Pitkät ja kalliit oikeuden käynnit ovat aina riski lapsen hyvinvoinnin kannalta. On myös tilanteita, joissa oikeuteen meneminen on ainoa vaihtoehto esimerkiksi turvatakseen lapsen oikeus vanhempiansa. Suomessa suurin osa huolto- ja tapaamisasiat kyetään sopimaan yhteisymmärryksellä vanhempien kesken, mutta noin 4-5 prosenttia eli noin 2000 perhettä päätyvät käräjäoikeuteen selvittämään lasta koskevista asioista. (Kauppinen 2013, 8).

3.4 Lapsinäkökulma vanhempien erotessa

Erotilanteessa lapsi kokee vanhempien eron myötä monenlaisia tunteita ja elämänmuutoksia. Vanhempien ero voi tuntua lapsesta pelottavalta, surulliselta, hämmäntävältä tai raivostuttavalta. Eron voi myös kokea helpotuksena. Jokainen lapsi ja van-

hempi kokevat eron yksilöllisesti. Lapsilla ei ole ennakkokäsitystä siitä, miten vanhempien ero tulee vaikuttamaan heidän elämäänsä. Tästä syystä on hyvinkin merkityksellistä, miten lapselle puhutaan erosta ja miten häntä valmistellaan vanhempiensa eroon. Lapsen on hyvä tietää perheessä tapahtuvista muutoksista ja erityisesti häntä koskevista muutoksista. (Ensi- ja turvakotien liitto 2013, 18-20). Lapsen suhtautumistapaan vaikuttaa erityisesti se, että minkälainen perheen tilanne on ollut ennen eroa ja se, miten vanhemmat toteuttavat eron käytännössä sekä kyky eron jälkeen pitää lapsi etusijalla (Ensi- ja turvakotien liitto 2014, 22).

Lapsen sulkeminen pois vanhempien erosta ei ole lapsen edun mukaista. Vanhemmat voivat monesti ajatella, etteivät lapset aisti tai tiedosta mitä perheen sisällä tapahtuu. Todellisuus on kuitenkin se, että lapset ovat hyvinkin tietoisia siitä, että jotain on tapahtumassa. Lapsen sulkeminen erosta aiheuttaa lapselle epätietoisuuden tunteen. Epätietoisena lapsi voi tehdä omia johtopäätöksiä siitä ja miksi näin on tapahtunut esimerkiksi lapsi voi alkaa syyllistää myös itseään vanhempien erosta. (Kemppainen & Tuunanen 2015, 15-16). Vanhempien on kuitenkin ymmärrettävä mitkä asiat kuuluvat lapselle. Erotilanteissa vanhemmat saattavat myös kuormittaa huomaamattaan lasta parisuhdeongelmillaan tai eropohdinnoillaan. On hyvin tärkeää, että vanhemmat osaa- vat erottaa vanhemmuuden parisuhteestaan. Tämä on hyvin yleinen haaste lapsiperheiden erotilanteissa. Lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeä ennaltaehkäistä lapsiin kohdistunut vanhempien ongelmien kuormittaminen. (Ensi- ja turvakotien liitto 2013, 18-20).

Vanhempien erotessa lapset menettävät perherakenteen, mikä on lapsen kehityksen kannalta olennainen. Perherakenne on lapselle tukirakenne, jota lapsi käyttää kehittyessään eri ikävaiheissa. Tukirakenteen romahtaessa lapsen maailma on hetkellisesti ilman tukea. Lapsen ajantaju on rajallinen ja tämän vuoksi lapsi ei ymmärrä, että hetkellinen tilanne on ohimenevää. Ayalon ja Flasherin (1997) mukaan lapsien riippuvaisuus omiin vanhempiinsa tekee heistä erittäin haavoittuvaisia vanhempien elämän muutoksille, mutta lapset ovat myös joustavampia ja avoimia muutoksille. Tästä syystä myös lapsilla on myös luultua suurempi kyky toipua kriisitilanteista. (Kauppinen, 17).

Kraav, Rootalu, Läänesaar & Kasearu (2012) mukaan voidaan määrittää kaksi erilaista tapaa miten vanhemmat kertovat lapsilleen erosta. Ensimmäinen tapa on tiedon minimoiminen, jossa vanhemmat murehtivat etukäteen tiedon vaikutusta ja sitä kuka tiedon kertoo ja miten. Toinen tapa oli, että vanhemmat ilmaisivat lapsilleen eron olevan oikea ratkaisu ilma tarkempia selityksiä. Vanhemmat kokivat yksinkertaisen selityksen toimivan parhaiten tilanteessa. (Kemppainen & Tuunanen 2015, 15-16). Häkkänen-Nyholm & Nyholm (2015, 89) mukaan erosta kertominen tulisi tapahtua vanhempien yhteistyöllä ja vasta sen jälkeen kuin molemmat vanhemmat ovat toipuneet erokriisin shokkivaiheesta. Heidän mukaan myös rehellinen keskusteleva lähestymistapa on paras lapsen näkökulmasta. Keskustelussa tulisi heidän käsitellä mitkä asiat muuttavat ja mitkä ei. Lapsille erosta kertomisen aihetta tutkiessani päädyin siihen tulokseen, että ulkopuolinen tuki voi antaa eväitä, miten ja milloin kertoa lapselle, mutta lapsen omilla vanhemmilla on tarvittava tietämys ja tuntemus lapsestaan ja sen perusteella tietävät miten heidän lapsensa kohdalla on parasta toimia.

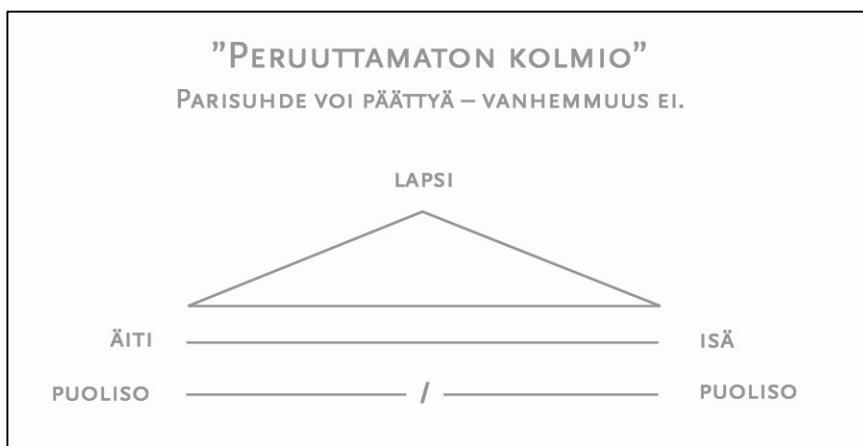
Kuten jo luvun alussa mainitsin, että lapsen reaktio vanhempien erosta on yksilöllinen. Lapsen ikä, persoonallisuus ja kasvuhistoria vaikuttavat lapsen reaktion voimakkuuteen ja tapaan käsitellä eroa. Kiiänmaa (2008) ja Leung ja Lane (1990) ovat tutkineet lasten mahdollisia reaktioita eri ikäkausittain. Seuraavaksi kerron tiivistetysti heidän tulkintojaan ikäkausien reaktioista. Heidän mukaan *vauvaikäinen* tyypillisesti reagoi eroon syömisen, nukkumisen ja suoliston toiminnan häiriöiden kautta. *Taaperoikäiset* (1 ½ -3 vuotias) reagoivat muun muassa univaikeuksilla, huomionkipeydellä, lisääntyneellä itkeskelyllä sekä kehityksen taantumalla. *Leikki-ikäinen lapsi* (3-6 vuotias) tyypillisesti syyttää usein erosta itseään ja reagoi eroon olemalla kiltti. Tässä iässä on myös tyypillistä, ettei lapsi uskalla ilmasta todellisia tunteitaan, mutta hän kokee eroahdistusta, yksin jäämisen pelkoa ja itsensä hylätyksi tunteita siitä huolimatta. 5-8-vuotiailla on taipumus surra näkyvästi eroa ja jopa masentua. Lapsen suuri ahdistuneisuus voi ilmetä levottomuutena, keskittymiskyvyttömyytenä, haaveiluna tai koulumenestyksen laskuna. Tässä iässä kaverisuhteen voivat myös kärsiä, koska lapsi voi olla aggressiivinen ja ärtynyt.

Vanhempien eron kokeneet *lapset 9-12 vuoden iässä* tyypillisesti osoittavat vihan merkkejä toista vanhempaa tai molempia vanhempia kohtaan, koska vanhempi/vanhemmat ovat antaneet eron tapahtua. He kärsivät myös surusta, ahdistuneisuudesta, yksinäisyydestä ja avuttomuuden tunteesta. ”Näin lapset ovat alttiita manipuloinnille, he voivat hylätä toisen vanhemman tai osoittaa avointa vihaa uusia kumppaneita kohtaan. Somaattiset oireet, unelmointi, valehtelu, näpistely, vaikeudet koulutyössä sekä päihteiden pariin ja rikoksiin ajautuminen ovat tyypillisiä oireita tilanteessa” (Kauppinen, 18). *Teini-ikäiset* ovat vanhempien erotessa huolissaan yleensä siitä, että heille voi käydä samalla tavalla kuin vanhemmilleen. Tässä iässä nuoret ovat erityisen haavoittuvaisia erotilanteelle. (mt., 18-19).

Erotessa vanhempien tulisi kyetä ajattelemaan lapsen etua. Vanhempien parisuhde saattaa päättyä, mutta heidän vanhemmuussuhde jatkuu joka tapauksessa. Eron jälkeen jatkuva yhteishuoltoa ja vanhempien välistä yhteistyötä voidaan kutsua *yhteistyövanhemmuudeksi*. Yhteistyövanhemmuus edellyttää vanhemmilta vaivannäköä, keskustelemista ja joustavuutta. Eroprosessissa tai eron jälkeen se ei ole aina helppoa tai miellyttävää, mutta se on kuitenkin lapsen edun mukaista ja se ehkäisee lasta kielteisiltä vaikutuksilta ja lapsen kokemilta menetyksiltä. (Ensi- ja turvakotien liitto 2014, 25). Taskisen (2001) ja Sinkkosen (2005) mukaan lapsen sopeutumisen ja kehityksen kannalta vanhempien keskinäinen yhteistyövanhemmuus on vaikuttavampi tekijä kuin kummankaan vanhemman yksilöllinen suhde lapseen (Kempainen & Tuunanen 2015, 16).

Yhteistyövanhemmuuden rakentamista voidaan verrata parisuhteen rakentamiseen, se etenee vaiheittain ja se tarvitsee aikaa kehittyäkseen (Koskela 2014, 9). Yhteistyövanhemmuuden toteutumiseksi vanhempien on rakennettava hyvä ja luonteva yhteistyösuhde, jossa he ymmärtävät ja hyväksyvät toisen vanhemman merkityksen ja arvon lapsen näkökulmasta. Vanhempien on myös pystyttävä neuvottelemaan lapsen kannalta parhaimmat ratkaisut ja myös sitouduttava niihin. Vanhempien on rakennettava luottamussuhde toisiinsa liittyen lapseen liittyvissä asioissa. Vanhempien kyky selvittää keskinäiset ristiriitansa vaikuttaa merkittävästi, miten lapsi selviää eron aiheuttamista muutoksista. Vanhempien myönteinen suhtautuminen toisiinsa ja yhteistyöhön

kykeneminen lapsen asioissa, auttaa lasta ylläpitämään vanhemmuussuhteensa molempiin vanhempiinsa huolimatta siitä kumman luona lapsi asuu. (Ensi- ja turvakotien liitto 2014, 26).

Kuva 1 "Peruuttamaton kolmio" –Parisuhde voi päättyä – vanhemmuus ei. (Ensi- ja turvakotien liitto 2013, 26).

Kuva 1 havainnollistaa sitä, että parisuhteen päätyttyä vanhemmuus jatkuu. Lasta ku-
vastava kolmio osoittaa sitä, että lapsen tarpeet ja hyvinvointi tulisi olla prioriteeteista
ensimmäinen. Kolmion alapuolella oleva viiva kuvaa vanhemmuuden jatkuvuutta,
vaikka vanhemmat ovat määriteltä kuvassa mieheksi ja naiseksi, niin sukupuolella ei
ole tässä kontekstissa merkitystä. Katkoviiva jossa mainitaan "puolisot" kuvaa pääty-
nyttä vanhempien parisuhdetta.

Lapsen vanhempien avio- tai avoerosta on tehty erilaisia erotutkimuksia ja kirjallisuutta,
mutta niistä ei löydy yhteistä näkemystä siitä, kuinka lapsi sopeutuu tilanteeseen.
Kauppinen (2013, 19) mukaan tästä huolimatta lähes kaikki tutkijat ovat kuitenkin sitä
mieltä, että vanhempien ero on riski lapsen kehitykselle. Amaton ja Keithin (1991) jul-
kaisemassa meta-analyysissä selvisi, että eronneiden perheiden lapset olivat heikom-
pia akateemisissa saavutuksissa, psykologisessa sopeutumisessa ja sosiaalisissa tai-
doissa kuin ydinperheessä elävät lapset. Eroperheiden lapsissa myös esiintyi enem-
män käytöshäiriöitä. He toteavat ryhmien eroavaisuudet kuitenkin pieniksi.

4 VAPAAEHTOISTOIMINTA

Edelleen kuulee ajatuksia siitä, että vapaaehtoistoiminta on hyvin arvostettavaa ja tärkeää yhteiskunnan kannalta, mutta kuka sitä oikeasti tekee. Itsekin pohdin näitä ajatuksia ennen kuin aloitin Yhteisöpedagogi opiskeluni Humanistisessa Ammattikorkeakoulussa. Pessi ja Oravasaari osoittavat (2010, 7), että suomalainen vapaaehtoistointitutkimuksen (Yeung 2002) mukaan Suomi on aktiivinen vapaaehtoistoiminnan maa. Hieman alle kaksi viidestä (37 %) suomalaisesta on jossakin vaiheessa elämää osallistunut vapaaehtoistoimintaan. Väestöryhmät, sukupuolet tai ikä ei ole vaikuttanut huomattavasti osallistumisaktiivisuuteen. Tutkimuksen mukaan suomalaiset käyttävät vapaaehtoistoimintaan aikaansa jopa noin 18-20 tuntia kuukaudessa.

Tässä kappaleessa käsittelen mitä vapaaehtoistoiminta oikeastaan on ja minkälainen merkitys sillä on yhdistystoiminnan kentällä. Käsittelen myös organisoinnin tärkeyttä vapaaehtoistoiminnassa.

4.1 Vapaaehtois- ja kansalaistoiminnan määrittely

Jotta voimme ymmärtää asioiden oikea merkitys, on meidän tiedettävä käsitteiden täsmällinen määrittely ensiksi. Vapaaehtois- ja kansalaistoiminnasta on monenlaisia määritelmiä, joten olen valinnut opinnäytetyöhöni ne kaksi määritelmää jotka kuvastavat mielestäni opinnäytetyöni motiiveja.

Yhdeksi määritelmäksi valitsin Euroopan parlamentin määritelmän vapaaehtoistoiminnasta. Valintani tähän kyseiseen määritelmään on perusteltua sillä, että monet suomalaiset toimijat kuten muun muassa Raha-automaattiyhdistys käyttää tätä kyseistä määritelmää ja sitä kautta määritelmä on liitoksissa opinnäytetyöni tilaaja organisaation Mannerheimin Lastensuojeluliiton määritelmään. Euroopan parlamentin mietinnössä (2008) määriteltiin vapaaehtoistyö neljään eri segmenttiin. Määritelmä oli, että toiminta on palkatonta, eikä sitä tehdä taloudellista palkkiota vastaan, toimintaa tehdään omasta vapaasta tahdosta, toiminta hyödyttää kolmatta osapuolta perheen ja ystäväpiirin ulkopuolella ja se on kaikille avointa toimintaa. (Valliluoto 2014, 12).

Toiseksi määritelmäksi valitsin Aaro Harjun (2003, 9-11) määritelmän. Hän on hyvin tunnettu kansalais- ja järjestötoiminnan kehittäjä ja myös sitä kautta yhteisöpedagogi opiskelijalle tunnettu. Harjun mukaan kansalaistoiminta edellyttää omaa työpanostaan, aktiivista osallisuutta, toiminnan suuntautumista toisen hyväksi, yhdessä toimimista ja yhteiseksi hyväksi toimimista. Työpanoksen määrä ei ole olennainen, mutta kansalaistoiminnallisuuden toteutuessa henkilön on tehtävä jotakin konkreettista esimerkiksi jäsenmaksujen maksaminen ei ole kansalaistoimintaa. Työpanoksella ei myöskään tarkoiteta taloudellisesti hyödyttävää työtä, siinä tilanteessa toiminta ei täytä kansalaistoiminnan kriteereitä. Toiminta tulee olla oman, läheisten tai työyhteisön ulkopuolista toimintaa jossa jokin taho tai ihmiset hyötyvät ulospäin suuntautuvasta panoksesta. Kansalaistoiminta tapahtuu aina yhdessä ja sen motiivi on tehdä jotakin yhteishyödyllistä.

On tärkeää huomata, että vapaaehtoistoiminta ja kansalaistoiminta eivät ole sama asia. Vapaaehtoistoiminnan kriteerit ovat, että toiminnan hyödynsaaja on jokin kolmasosapuoli ja taas kansalaistoiminta edellyttää yhteishyödyllisen toiminnan. Vapaaehtoistoiminnan ja kansalaistoiminnan tärkeimpinä luonteenpiirteinä on se, että toimintaa tehdään ilman minkäänlaista vastiketta ja toiminta tapahtuu täysin vapaaehtoisesti jonkun ulkopuolisen hyväksi.

4.2 Yhdistystoiminnallinen merkitys

Yhdistystoiminnan kannalta vapaaehtoistyö ja myös kansalaistoiminta on hyvin oleellinen asia, sillä yhdistystoiminta ei olisi mahdollista ilman niitä. Peilaten opinnäytetyöni tilaaja organisaatioon Mannerheimin Lastensuojeluliiton Etelä-Espoon yhdistyksen toimintaan edellä mainittu väite todentuu. Yhdistyksen hallitus koostuu vapaaehtoisina toimivista jäsenistä ja samalla vastaa yhdistyksen toiminnasta ja sen kehittämisestä. Ilman vapaaehtoistoimijoita yhdistyksen toiminta olisi mahdotonta.

On tutkittu, että useimmat suomalaiset (62%) tekevät vapaaehtoistyötä yhdistyksen tai säätiön organisoimassa vapaaehtoistoiminnassa. Suomalaisia motivoi vapaaehtoistyössä halu auttaa muita ja Aaro Harjun (2003, 120) mukaan noin 41 prosenttia kokee sen näin. Vapaaehtoistoimintaa voidaan pohtia ja tutkia monista eri näkökulmista, mutta opinnäytetyöni kannalta on oleellista kiinnittää huomio kehittämisen näkökulmaan.

Harju (2003, 170-196) mukaan kansalaistoiminnan kehittämiskohteet voidaan *jakaa kansalaistoiminnan ideaaliin vaalimiseen ja vahvistamiseen, palvelutuotannon kehittämiseen, yleisten toimintaedellytysten parantamiseen ja osaamisen kartoittamiseen*. Harjun mukaan kansalaistoiminnan ideaali vaaliminen ja vahvistaminen tarkoittavat sitä, että toiminnassa tulisi tulla selkeästi mikä on toiminnan päätarkoitus ja sen tulisi olla aidosti jäsen – ja osallistujalähtöistä. Palvelutuotannon kehittämisellä hän tarkoittaa sitä, että julkisella sektorilla on havaittavissa taloudellisia vaikeuksia ja tästä syystä valmis ulkoistamaan palveluitaan, joten järjestöt voisivat olla vahvemmin mukana palvelutuotannossa. Yleisten toimintaedellytysten parantamisella Harju tarkoittaa sitä, että valtion tulisi yhteiskuntapoliittisissa kehittämistoimenpiteissään ottaa vahvemmin huomioon ja nostaa kansalaissektori tasavertaisesti julkisen ja yksityisen sektorin rinnalle. Toimintaedellytysten kehittämisen toimintatavaksi hän määrittää muun muassa toiminnan estetiikan vähentäminen, jotta toiminnan saataisiin mahdollisimman helppoa. Osaamisen kartoittamisella Harju tarkoittaa sitä, että toiminnan kehittäminen ja uudistaminen ei onnistu, ellei tiedä, mitä kehitetään ja miten se pitäisi tehdä. Haasteeksi hän määrittää kansalaistoiminta kentällä toimijoiden paljouden ja kirjavuuden. Hänen mukaansa osaamisessa pitäisi painottaa enemmän strategiseen suunnitteluun, muutosprosessien hallintaan, johtamiseen, projektiosaamiseen, vuorovaikutukseen, tuotekehittelyyn ja tuotteistamiseen, tiedotukseen ja markkinointiin, tietojärjestelmiin ja verkko-oppimiseen, arviointiin ja laadullistaminen.

Yhdistystoiminnan kehittämisen kannalta isoimpina haasteina koen olevan sen, että toimijoista puhuessa, puhumme yleensä henkilöistä jotka tekevät vapaaehtoistyötä.

Vapaaehtoistyön iso motiiviperusta on halu tehdä jotakin ja yhdistystoiminnan kehittämisessä on osa-alueita mitä ei koeta halutuimmaksi tekemiseksi. Jos ei suurta paloa tehdä jotakin vapaaehtoisesti niin yleisesti ottaen tekemisen jäljessä se näkyy.

5 ESPOON ERON EDESSÄ –ILTOJEN JÄRJESTÄMINEN (2016)

Kevään 2016 Eron edessä –iltojen järjestämisen tavoitteeni oli kehittää Espoon alueen Eron edessä-iltojen toimintaa vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta, luoda pohja MLL:n Espoon alueen paikallisyhdistysten väliselle yhteistyölle ja vahvistaa Eron edessä-iltojen asemaa Espoon alueella ja esittää toimintatapoja toiminnan juurruttamiseen.

Eron edessä -iltojen järjestämisen keskeisemmät menetelmät olivat *haastattelut, mallintaminen, palautteen keruu, aineiston keruu ja sen analysointi*. Haastattelut toimivat aineiston keruun työvälineen. Haastatteluista saadun tiedon käyttötarkoitus oli määrittää ja kehittää toimiva raami viisiosaiselle luentosarjalle. *Mallintaminen* oli tärkeä menetelmä opinnäytetyöni kannalta. Mallintamisen menetelmää käytin uudistaessa Eron edessä -konseptia, hankkiessa luennoitsijoita ja tiedottamisen ja markkinoinnin apuvälineenä. Mallinsin MLL:n Tampereen osaston julkaisuja, raportteja ja toimintakertomusta, jotta ymmärtäisin läpi kotaisin Eron edessä –iltojen periaatteet, motivaatiot ja vaadittava tietämys lapsiperheiden erosta. Mallintamisen aikana koin tärkeäksi keskittyä asioihin kuten mitkä ovat toiminnan tavoitteet, mitkä asiat voisivat toimia kyseisessä toiminnassa, mitkä ovat resurssit ja miten mahdollistan mahdollisimman matalankynnyksen toiminnan niin osallistujille kuin vapaaehtoistoimijoille.

Palautteen keruun päätarkoitus oli vakiinnuttaa toimintaa ja luoda uusia toiminnankehittämisen näkökulmia. Palautteen keruun menetelmä oli monivaiheinen. Vaiheiksi määritin palautelomakkeen tuottaminen, palautteen keruu ja palautteen analysointi. Aineiston keruu ja sen analysointi toimivat yhtä tärkeänä menetelmänä kuin mallintaminen. Käytin näitä kahta menetelmää rinnakkain. Aineiston keruu oli hyvin tärkeätä, sillä lapsiperheiden eroaminen aiheena oli minulle uusi aihe ja hankevastaavan roolissa

minun tuli olla hyvinkin perehtynyt aiheeseen, jotta voisin toimia vaikuttavana ja uskotavana. Aineiston analysoinnin tulos näkyy opinnäytetyöni teoreettisena osuutena ja toiminnallisena osuutena Eron edessä -iltojen järjestämisenä.

5.1 Suunnittelu

Iltojen suunnittelu oli monivaiheinen. Suunnitteluvaiheet jaoin *konseptin rakentamisvaiheeksi, yhdistysyhteistyön rakentamisen vaiheeksi, tuotosten ja konkreettisen toiminnan vaiheeksi*. *Konseptin rakentaminen* tapahtui lokakuun puolivälistä lokakuun loppuun. Tässä vaiheessa kiertävä viisiosainen luentosarja Espoon alueella luotiin ja kaikkien iltojen tematiikka päätettiin. *Yhdistysyhteistyön rakentaminen* tapahtui lokakuun lopusta marraskuun puoliväliin saakka. Tässä vaiheessa otin yhteyttä kaikkiin Espoon alueen MLL:n yhdistyksiin eli Kauniaisten, Laaksolahden, Leppävaaran, Soukan, Saunalahden, Tapiolan ja Nöykkiön paikallisyhdistyksiin. Lähestyin heitä saatekirjeellä (ks. liite 3) ja tämän jälkeen kävin yhdistysten kanssa puhelin keskusteluita. *Tuotosten ja konkreettisen toiminnan suunnittelu* tapahtui lokakuun lopusta joulukuun puoliväliin. Tuotoksistani mainos (ks. liite 1) ja esite (ks. liite 2) on suunniteltu ja tuotettu yhteistyössä graafisen muotoilun opiskelijan Reeta Ruuskan kanssa. Kolmas tuotoksistani ohjeistuskansio (ks. liite 4) on suunniteltu ja tuotettu yhteistyössä Sosionomi opiskelija Janika Riilan kanssa. Ohjeistuskansio pitää sisällään markkinointisuunnitelman ja toiminnan vuosikellon. Kaikkien tuotosteni toteutuksesta vastasin itse ja myös yhteistyön ajatus tuli minulta. Konkreettisen toiminnan suunnittelu tapahtui marraskuun alusta joulukuun loppuun saakka. Konkreettisella toiminnalla tarkoitan Eron edessä-iltojen tilojen ja luennoitsijoiden hankintaa.

Aineistonkeruu ja sen analysointi ja toiminnan mallintaminen alkoivat lokakuun puolesta välistä ja kesti joulukuuhun loppuun asti. Iltojen järjestämisen aineistona ja mallintamisessa käytin MLL:n Tampereen osaston julkaisemia julkaisuja liittyen iltojen järjestämiseen ja myös lapsiperheiden eroon liittyvää kirjallisuutta ja muita lähteitä. Aineiston keräämisessä sain apua Lapsi ja ero –hankkeen projektityöntekijältä Marja Ollilta (Olli, 2015) ja MLL:n Etelä-Espoon paikallisyhdistyksen toiminnanjohtajalta Elina Lindströmiltä (Lindström, 2015).

5.2 Toteutus

Iltojen toteuttaminen lähti tilojen ja luennoitsijoiden hankinnalla. Iltojen tiloina toimi kauppakeskus Ison Omenan kirjasto, kauppakeskus Sellon kirjasto, Laajalahden kirjasto, kauppakeskus Entressen kirjasto ja Soukan asukaspuisto. Tilojen hankinnan tavoitteena oli hankkia maksuttomat ja matalan kynnyksen julkiset tilat ja onnistuin tavoitteessani. Luentojen teemojen valitsemisessa käytin Mykkänen-Hännisen (2015) tulkintaa viidestä eri näkökulmasta tulkita lapsiperheiden eroa ja aiempien Eron edessä iltojen teemoja (MLL:n Tampereen osasto 2014, 21-22; Olli 2015). Luentojen teemoiksi valikoituivat ”Mitä erossa sovitaan ja mitä jos ei pysty sopimaan”, ”Vanhemmuus erossa ja eron jälkeen”, ”Miten tukea lasta vanhempien erossa”, ”Eroaminen tunnetasolla” ja ”Uusperheenä eteenpäin”.

Ensimmäinen luento järjestettiin keskiviikkona 13.01.2016 ja luennon järjestämisestä vastasi Etelä-Espoon yhdistys. Luennon teema oli ”Mitä erossa sovitaan ja mitä jos ei pysty sopimaan”. Teema kuvasti juridista näkökulmaa (ks. luku 3.3) lapsiperheiden erossa ja luennoitsijana toimi lakiasiantomisto Havumäki & Gronqvist. Lakiasiantomisto otti Etelä-Espoon yhdistykseen yhteyttä ja tarjosi palveluitaan. Heidän motivaationsa oli tehdä vapaaehtoistoimintaa ja samalla kehittää paikallisen alueen kansalais-toimintaa. Illassa oli seitsemän osallistujaa, josta kolme oli luennoitsijan ja yhdistyksen toimijoita.

Toinen luento järjestettiin tiistaina 16.02.2016 ja luennon järjestämisestä vastasi Lep-pävaaran yhdistys. Luennon teemana oli ”Vanhemmuus erossa ja eron jälkeen”. Teema kuvasti yhteistyövanhemmuutta (ks. luku 3.4) lapsiperheiden erossa. Luennoitsijana toimi Neuvokeskus-, Ensi- ja turvakotien liitosta Salla Frisk. Osallistujia oli yhteensä 16, josta neljä oli yhdistyksen toimijoita.

Kolmas luento järjestettiin tiistaina 15.03.2016 ja luennon järjestämisestä vastasi Tapiolan yhdistys. Luennon teemana oli ”Miten tukea lasta vanhempien erossa”. Teema

kuvasti lapsen näkökulman tärkeyttä lapsiperheiden erossa (ks. luku 3.4). Luennoitsijana toimi Anja Saloheimo. Osallistujia määrästä ei ole tarkkaa tietoa (ks. 5.3).

5.3 Arviointi

Määritin opinnäytetyöni tavoitteeksi kehittää Espoon alueen Eron edessä-iltojen toimintaa vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta, luoda pohja MLL:n Espoon alueen paikallisyhdistysten väliselle yhteistyölle ja vahvistaa Eron edessä-iltojen asemaa Espoon alueella ja esittää toimintatapoja toiminnan vakiinnuttamiseen.

Tavoitteessani kehittää Espoon alueen Eron edessä -iltojen toimintaa vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta onnistui hyvin mielestäni. Onnistumisen määrittelin sillä, että tuotin yksinkertaisen ja hyvin matalankynnyksen ohjeistuskansion jonka seurauksena vapaaehtoistoimijan on helppo tulla toimintaan mukaan. Toinen tavoite oli luoda pohja MLL:n Espoon alueen paikallisyhdistysten väliselle yhteistyölle ja mielestäni tämä tavoite onnistui. Onnistumisen perustelen sillä, että rakensin seitsemän yhdistyksen välille ja yhteistyön jatkuvuus on varmistettu. Viimeinen tavoitteeni oli vahvistaa Eron edessä -iltojen asemaa Espoon alueella ja esittää toimintatapoja toiminnan juurruttamiseen. Tavoitteeni onnistui mielestäni, koska rakensin viisiosaisen luentosarjan alueelle ja sain yhteistyöhön uusia yhdistyksiä. Toiminnan vakiinnuttamisen uusia menetelmiä kuvaan ohjeistuskansiossa (liite 4).

Keskeisimmät haasteeni Eron edessä -iltojen järjestämisessä oli yhdistysten välisen yhteistyön rakentaminen, luentopaikkojen hankinta ja aikataulut. Aikataulutuksen haasteen peilautuvat kaikkiin luettelemiini haasteisiin. Yksinkertaisesti suunnitteluvaiheeseen ei ollut varattu tarpeeksi aikaa. Aikataulutukseen en itse voinut vaikuttaa, sillä opinnäytteeni tarpeellisuuden ja tilauksen aikataulu oli minusta riippumaton. Vallo ja Häyrinen (2008, 147) on määritellyt, että tapahtumaprosessin suunnitteluun tulisi varata vähintään kaksi kuukautta ja tässäkin he vahvasti painottavat, että mitään haasteita ei saisi ilmetä. Itselläni oli noin kaksi kuukautta aikaa suunnittelulle, mutta koin haasteita yhdistysten tavoittamisessa, luentopaikkojen hankinnassa ja mainoksen ja esitteen tuottamisessa.

Yhdistysyhteistyön rakentamisen haasteet perustuivat pääsääntöisesti yhdistysten tavoittamisen vaikeuteen ja yhteistyöhön ryhtymisen päätöksen teon vaikeuteen. Tästä syystä luentopaikkojen, luennoitsijan, mainoksen ja esitteen tuottaminen vaikeutui. En kyennyt tekemään edellä mainittuja toimintoja ennen kuin sain varmistuksen yhteistyökumppaneista. Luentopaikkojen hankinnan haasteellisuus johtui myös siitä, että julkisten paikkojen kuten tässä tapauksessa kirjastot, eivät varaa tilojaan ympärivuotisesti, esimerkiksi pystyin varaamaan osan luentopaikoista vasta marraskuun lopussa. Yhdistysyhteistyössä haasteelliseksi teki yhdistysten välinen kommunikointi. Kommunikointi oli välillä välttävää tasoa ja yhteishenki oli vajavaista. Osasyynä tähän on, ettei yhdistyksiä ryhdytty yhteistyön alussa tai sen aikana. Hyvänä esimerkkinä haasteellisuudesta on, että lukemattomista yhteydenotoista huolimatta en koskaan saanut yhdestä illasta kommentteja illan kulusta tai puhumattakaan illasta kerättyä palautetta ja tämä teki opinnäytetyöni tekemisen haasteelliseksi.

On luonnollista, että Espoon Eron edessä -iltoja verrataan Tampereen Osaston Eron edessä -iltoihin. Heidän osallistujia määrät Lapsi ja ero -hankkeen aikana olivat huomattavasti suuremmat kuin Espoon alueen Eron edessä -illoissa. On kuitenkin tärkeää ottaa huomioon heidän resurssit huomioon vertailussa. Espoon illat järjestettiin täysin vapaaehtoistoimin ja heidän koko toiminnan aikana toimi täysipäiväisesti kaksi projektityöntekijää. Hankkeen loppuraportissa todetaan, että toiminnan jatkuvuuden kannalta ulkopuolinen tuki ja rahoitus ovat elinehtoja. He toteavat myös, että vaikka merkittävä osa toiminnasta on toteutettu vapaaehtoisvoimin, niin toiminnan organisoinnin, hallintoon ja vapaaehtoisten ammatilliseen ohjaukseen tarvitaan jatkossakin työntekijöitä. Joten koen, että Espoon Eron edessä -iltojen järjestäminen täysin vapaaehtoistoimin on jo itsenään saavutus.

Eron edessä -iltojen tulevaisuuden näkymää katsoessa voidaan todeta, että toiminta tulee jatkumaan, mutta siihen mahdollisesti tehdään rakenteellisia muutoksia. Muutokset eivät ole aina negatiivisia vaan ne rakentuvat toimijoiden resurssien mukaan.

5.4 Palautteet

Espoon Eron edessä -illoissa keräsimme palautetta osallistujilta (ks. Liite 5). Palautteen tavoite oli kehittää iltoja, kartoittaa mistä ihmiset ovat kuulleet palvelusta ja miltä paikkakunnalta he ovat. Palautetta saatiin yhteensä 15 henkilöltä. Palautelomake on laadittu anonymiteettiä kunnioittaen, joten lomakkeessa on tarkoituksen mukaisesti jätetty henkilön tunnistettavuuteen liittyvät elementit, kuten sukupuoli, ikä ja nimi. Palautelomakkeen tuottamisesta vastasin minä ja palautteen keruusta illan aikana vastasi illasta vastuussa olevan yhdistyksen toimijat. Palautteet on kerätty kahdesta Eron edessä -illasta tammikuusta maaliskuuhun. Tavoitteena oli saada kolmesta illasta palautetta, mutta maaliskuun illasta vastannut yhdistys ei sitä toimittanut tuntemattomasta syystä.

Ensimmäinen palautelomakkeen kohta oli ”Asuinpaikkani tällä hetkellä” tässä kohdassa oli myös vaihtoehtona ”En halua kertoa”. Yksitoista henkilöä vastasi tässä kohtaa Espoo ja yksi Kirkkonummen ja Kauniaisen.

Toinen palautelomakkeen kohta oli ”Olen...” ja vastaajan piti itse valita vaihtoehdoista ”Ensimmäistä kertaa Eron edessä -illassa” tai ”Osallistunut aiemminkin Eron edessä -iltoihin”. Kolmetoista vastasi tässä kohdassa, että he ovat ensimmäistä kertaa illassa ja yksi vastasi, että on osallistunut aiemmin.

Kolmas palautelomakkeen kohta oli ”Aion osallistua Eron edessä -luentosarjan...” ja vastaajan piti itse valita vaihtoehdoista ”Yhdelle luennoille”, ”Muutamille luennoille”, ”Kaikkiin luentoihin” tai ”En osaa vielä sanoa”. Yksitoista vastasi tässä kohdassa, että he aikovat osallistua muutamille luennoille. Yksi henkilö vastasi, että aikoo osallistua yhdelle luennoille. Yksi henkilö vastasi, että aikoo osallistua kaikkiin luentoihin. Yksi henkilö vastasi, että ei osaa vielä sanoa.

Neljäs palautelomakkeen kohta oli ”Kuulin Eron edessä -illoista...” ja vastaajan piti itse valita vaihtoehdoista ”Facebookin kautta”, ”MLL:n kotisivujen kautta”, ”Luin ilmoitustaululta/lehdestä”, ”Kuulin ystävältäni” tai ”Jotakin muuta kautta” ja tässä kohdassa

vastaaja pystyi vastaamaan vapaamuotoisesti. Viisi henkilöä vastasi, että on kuullut ystävältään illoista. Kaksi henkilö vastasi, että he ovat kuulleet Facebookin kautta. Kaksi henkilöä vastasi, että on he ovat kuulleet internetin kautta illoista. Kaksi henkilöä vastasi, että he ovat kuulleet illoista MLL:n kotisivujen kautta. Yksi henkilö vastasi, että oli kuullut illoista yhdistystoiminnan kautta. Yksi henkilö vastasi, että oli kuullut illoista vaimoltaan. Yksi henkilö vastasi, että oli kuullut illoista Facebookin kautta.

Viides palautelomakkeen kohta oli "Toivoisin luennon/luentojen jälkeen..." ja vastaajan piti itse valita vaihtoehtoista "Lisää luentoja.", "Tukea ihmisiltä jotka ovat samassa tilanteessa kuin minä.", "Lisää eropalveluita." tai "Jotakin muuta" ja tässä kohdassa vastaaja pystyi vastaamaan vapaamuotoisesti. Kahdeksan henkilöä vastasi, että toivoisivat lisää tukea ihmisiltä jotka ovat samassa tilanteessa heidän kanssa. Neljä henkilöä vastasi, että toivoisivat lisää luentoja. Kolme henkilöä vastasi, että he toivoisivat lisää eropalveluita. Yksi henkilö vastasi, että toivoisi saavansa apua ja ohjeita päiväkodin työntekijöille, miten tukea lasta.

Kuudes palautelomakkeen kohta oli "Kommentteja/kehittämideoita/ehdotuksia tulevien luentojen teemoiksi yms." ja tässä kohtaa vastaaja pystyi vastaamaan ainoastaan vapaamuotoisesti. Tähän kohtaan vastasi kuusi ihmistä. Vastaukset olivat "Paljon eron läpi käyneitä puhumaan oman kokemuksen kautta. Voi antaa tosille paljon", "Jos suhde vanhemman ja lapsen välillä katkennut miten voidaan palauttaa", "Chatti palvelu/jotain netissä olevaa keskustelua voisi olla enemmän.", "Teema uudet suhteet eron jälkeen.", "Luennoitsija (Salla Frisk) oli erittäin hyvä, rauhallinen ja luottamusta herättävä. Oli myös hyvä, että hänellä oli mukanaan eron kokenut vanhempi, joka toi esille omia kokemuksia" ja "Tulevaksi teemaksi mielenkiintoinen teema olisi uusperheen vanhemmuuden ja biologisen vanhemmuussuhteen välit ja kommunikaatio. Itse tilanteessa, jossa vanhemmuuden rakentaminen on vaikeaa lasta, isän uuden puolison vanhemmuusidentiteetin rakentamisen vuoksi."

Osallistujien vastausten perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä, että iltoihin osallistujat suurimmaksi osaksi asuvat Espoon alueella ja että he eivät ole olleet aiemmin

Eron edessä -illoissa. Voidaan myös todeta, että suurin osa osallistujista aikoo osallistua useammalle kuin yhdelle luennoille. Markkinoinnin näkökulmasta voidaan todeta, että vaikka osallistuja itse ei kuule illoista, niin hänen lähipiiristä kertoo niistä. Tämä todentaa sen, että lapsiperheiden eroaminen vaikuttaa myös heidän lähipiiriinsä. On myös havaittavaa, että sosiaalinen media ja internet ovat hyviä markkinoinnin väyliä. Yli puolet osallistujista koki, että haluavansa vertaistuellista toimintaa luennon jälkeen. Tämä kertoo siitä, että ihminen kokee tärkeäksi, että hän pystyy samaistumaan vaikeassa elämäntilanteessa ollessa. Osallistujat myös toivoivat lisää luentoja ja muita ero-palveluita. Tämä todentaa Eron edessä -iltojen tarpeellisuutta tulevaisuudessa. Yksi henkilö myös toivoi ammatillisesta näkökulmasta lisää tietoa ero aiheesta. Osallistujat myös toivoivat kokemusasiantuntijoita luennoille mukaan ja että vertaistuellisia palveluita olisi hyvä olla esimerkiksi internetissä. Osallistujilta tuli myös positiivista palautetta ja kehittämisehdotuksia illan teemoiksi.

Olin erittäin tyytyväinen saatuun palautteeseen ja niitä tullaan käyttämään Eron edessä -iltojen toiminnan kehittämisessä. Palautteiden kautta voidaan kehittää markkinointia ja tiedottamista ja sitä kautta vaikuttaa lapsiperheiden eroamisen haittavaikutusten ehkäisyyn. Palautteen avulla myös edistetään toiminnan juurruttamista Espoon alueella.

6 LOPPU POHDINTA

Määritin opinnäytetyöni alussa tutkimuskysymyksekseni, miksi lapsinäkökulmaa tulisi vahvistaa vanhempien erossa, kuinka tarpeellista lapsinäkökulman edistäminen lapsiperheiden erotilanteessa on ja toteutuuko lapsen oikeudet lapsiperheiden erossa. Mielestäni toin nämä asiat selkeästi esille opinnäytetyöni aikana ja perustelin ne kattavasti.

Onnistuin mielestäni kehittämistyössäni, vaikka koin haasteita matkanvarrella. Onnistumisesta kertoo toiminnan jatkuvuus. Opinnäytetyöni päätavoite oli korostaa lapsenäkökulmaa perheiden erossa ja Eron edessä -iltojen järjestämisen kautta onnistuin siinä. Lapsenäkökulman painottaminen eroissa on todella merkittävä ja tärkeä aihe ja avioerotilastot osoittavat, että avioerot eivät ole vähenemään päin.

Yhteisöpedagogisesta näkökulmasta opinnäytetyöni on hyvin mielenkiintoinen ja tärkeä. Opinnäytetyöni aikana havaitsin, että lapsiperheiden avioerot koskettavat hyvin paljon eri työkenttiä ja yhteisöpedagogin työkenttä lukeutuu näihin. Koen, että perustietämys miten toimia, jos lapsen tai nuoren vanhemmat ovat eroprosessi tai eronneet tai miten lapsi tai nuori saattaa käyttäytyä tilanteessa on hyvin tärkeää yhteisöpedagogille. Opinnäytetyössäni toin ilmi erilaisia käytökseen liittyviä reaktioita, miten lapsi tai nuori saattaa reagoida vanhempiensa eroon ja jos ei omaa mitään tietoperustaa lapsiperheiden erosta niin nämä oireet voidaan tulkita väärin ja luulla että ne johtuvat jostakin muusta syystä.

Yhteisöpedagogin työkentän kirjavuuden takia koen, että aiheeni koskettaa hyvinkin paljon tulevaa työidentiteettiäni. Opinnäytetyöni aikana rakensin ammattiosaamistani ja löysin uusia piirteitä itsestäni. Hankevastaavan roolissa työskentely oli minulle uusi haastava tilanne, mutta haasteista huolimatta se oli todella rikas kokemus. En myöskään ollut aiemmin tehnyt näin laajaa yhteistyötä eri alantoimijoiden kanssa esimerkiksi tein esitteen, mainoksen ja ohjeistuskansion graafisen muotoilun opiskelijan ja sosionomi opiskelijan kanssa.

7 LÄHTEET

- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2016. Historia. Viitattu 10.10.2016.
<http://www.mll.fi/mll/historia/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2015. Rahoitus. Viitattu 10.10.2016.
<http://www.mll.fi/mll/rahoitus/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2016. Tietoa MLL:stä. Viitattu 10.10.2016.
<http://www.mll.fi/mll/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton yhdistysnetti 2016. MLL:n organisaatio. Viitattu 10.10.2016.
<http://yhdistysnetti.mll.fi/vapaaehtoisen-kanava/tietopankki/mlln-organisaatio>
- Vallo, Helena & Häyrynen, Eija 2008. Tapahtuma on tilaisuus. Tapahtumamarkkinointi ja tapahtuman järjestäminen. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto 2016. Lapsi ja ero projekti. Viitattu 5.11.2016.
<http://tampere.mll.fi/eroperheiden-kohtaamispaikka/lapsi-ja-ero/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto 2016. Eropalvelut. Viitattu 5.11.2016.
<http://tampere.mll.fi/eroperheiden-kohtaamispaikka/>
- Olli, Marja 2016. Eron edessä- iltoja järjestävien yhdistysten tapaaminen 15.06.2016. Tampere: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto.
- Ensi ja turvakotien liitto 2013. Vanhemman opas – tietoa ja tukea lapsiperheiden eroon. Neuvokeskus. Viitattu 4.8.2016.
<http://ensijaturvakotienliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/cf03063289b1744219e8fc66b32e9327/1470332713/application/pdf/3820663/Vanhemman%20opas.pdf>
- Kalliomeri, Reetta & Olli, Marja 2014. Lapsi ja ero hanke (2012-2014). Tampere: Hotpaino.

Kemppainen Leena & Tuunanen Satu 2015. ”Kun sä moitit toista vanhempaa, niin samalla sä moitit myös lastas”. Vieraannuttaminen Ensi- ja turvakotien liiton tapaamispaikkatoiminnan työntekijöiden näkökulmasta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Määttä, Kaarina 2002. Avioeron tuska ja helpotus. Helsinki: Tammi.

Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Häkkänen-Nyholm & Nyholm 2015. 130 kysymystä avioerosta. Psykologin ja lakimiehen opas hyvään eroon. Helsinki: A Bonnier Group Company.

Hämäläinen, Juha 2011. Kalliit erot. Selvitys huoltoriitojen kustannuksista. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, Neuvokeskus.

Koskela, Riikka 2014. Ero lapsiperheessä. Miten tukea lasta ja vanhempia? Helsinki: Ensi- ja turvakotienliitto/Neuvokeskus.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014. MLL:n Suunta 2024. Hämeen Kirjapaino Oy.

Olli, Marja 2015. Puhelin keskustelu Mannerheimin Lastensuojeluliiton Etelä-Espoon paikallisyhdistyksen Eron edessä -illoista 29.09.2015. Helsinki.

Lindström, Elina 2015. Palaveri koskien Mannerheimin Lastensuojeluliiton Etelä-Espoon paikallisyhdistyksen Eron edessä- iltojen kehittämisestä. 01.10.2015. Espoo: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Etelä-Espoon paikallisyhdistys.

Mykkänen-Hänninen 2015. Vanhemmuus ja lapsi erossa koulutus. 24.11.2015. Helsinki: Kuntatalo.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Etelä-Espoon paikallisyhdistys 2015. MLL Etelä-Espoon paikallisyhdistys ry:n yhdistyslain mukainen toimintakertomus 2015.

Valliluoto, Sari 2014. Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja esteistä. Kilpailu- ja Kuluttajaviraston selvityksiä. 4/2014. Helsinki: Kopio Niini Oy. Viitattu 5.11.2016.
<http://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/selvitykset/2014/kkv-selvityksia-4-2014-vapaaehtoistoiminta.pdf>

- Kauppinen, Nina 2013. Eron jälkeinen selviytyminen ja onnistunut yhteistyö eroperheiden tarinoissa Sosiaalitieteiden laitos, Turun yliopisto. Sosiaalityön erikoistumiskoulutukseen liittyvä lisensiaatintutkimus. Viitattu 16.11.2016 <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=60ceecbb-8026-47c1-8345-07641897ea96>
- Ensi- ja turvakotienliitto 2014. Vanhemmanopas. Tietoa ja tukea lapsiperheen erosta. Viitattu 19.11.2016. http://www.e-julkaisu.fi/ensi_ja_turvakotien_liitto/vanhemman_opas/pdf/Vanhemman_opas_2014.pdf
- Oikeusministeriö 2009. Oikeusministeriön esitteitä. Viitattu 19.11.2016. http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/esitteet/perheasioidensovittelu/esitteiden_tulos.html
- Kontula, Osmo 2013. Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, riidoista ja erojen syistä. Helsinki: Väestöliitto ry. Viitattu 16.11.2016. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/d6551efd46f33ef0072095c54f4da137/1479268517/application/pdf/2979010/Perhebarometri2013_web_1.pdf
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2015. Vaikuttaminen. Viitattu 4.11.2016. <http://www.mll.fi/mll/vaikuttaminen/>
- Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari, Tomi 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä: Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 5.11.2016. <http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>

8 LIITTEET

8.1 Liite 1 mainos

Eron edessä -illat

Lapsiperheiden vanhemmille

- 5-osainen luentosarja
- Luennoilla eroa käsittelevät eri alojen asiantuntijat
- Osallistuminen on maksutonta
- Ei ennakoon ilmoittautumista

YHTEYSTIEDOT

Tytti Yrjölä
hankevastaava
050 441 0614
tytti.yrjola@humak.edu

Janika Riila
MLL Etelä-Espoon paikallisyhdistys
040 835 9282
janika.riila@metropolia.fi

LUENNOT

Ke 13.01. klo 18 - 20

"Mitä erossa sovitaan ja mitä jos ei pysty sopimaan"

Lakiasiantoimisto Havumäki & Gronqvist
Kirjasto Omena (kauppakeskus Iso Omena),
Piispansilta 11, Espoo

Ti 16.02. klo 17.30 - 19.30

"Vanhemmuus erossa ja eron jälkeen"

Neuvokeskus- Ensi- ja turvakotien liitto
Sellon kirjasto (kauppakeskus Sello),
Leppävaarankatu 9, Espoo

Ti 15.03. klo 18 - 20

"Miten tukea lasta vanhempien erossa"

Väestöliitto
Laajalahden kirjasto, sisäpihan kokoustila,
Kirkkojokien 24, Espoo

Ti 12.04. klo 18 - 20

"Eroaminen tunnetasolla"

Nora Lindgren, sosionomi, perheterapeutti ja paripsykoterapeutti
Entressen kirjasto (kauppakeskus Entresse),
Siltakatu 11, Espoo

Ti 10.05. klo 18 - 20

"Uusperheenä eteenpäin"

Pirjo Linna, uusperheneuvoja, TtM, pari- ja perhepsykoterapeutti
Soukan asukaspuisto,
Soukankaari 10, Espoo

LISÄTIETOA

Facebook-sivu
"MLL:n Espoon Eron edessä -illat"
www.apuaeroon.fi

Kristiina Paavola
MLL Tapiolan paikallisyhdistys
045 650 6936
paavola.kristiina@gmail.com

8.2 Liite 2 Esite

Eron edessä -illat

Mistä on kyse?

Eron edessä -hankkeen illat koostuvat viisiosaisesta luontosarjasta, joissa käydään läpi keskeisimpiä lapsiperheiden eron liittyviä asioita asiantuntijaluennoitsijan johdolla. Illat järjestetään Espoossa ja ne ovat maksuttomia, eikä niihin tarvitse ilmoittautua etukäteen.

Miksi juuri sinulle?

Luennot ovat suunnattu ensikädessä eroprosessin keskellä oleville vanhemmille.

Tervetulleita ovat myös mm. henkilöt:

- joiden läheiset ovat eroamassa
- joiden työ tai opinnot liittyvät aiheeseen
- jotka kokevat tarvitsevansa lisätietoa perheiden erotilanteisiin liittyen.

Mikä tekee Eron edessä -illoista tärkeän?

Illoissa käydään askel askeleelta läpi, mitä erossa tapahtuu, niin vanhemman kuin lapsenkin näkökulmasta. Asiantuntijaluennoitsijan johdoksella selvitämme ratkaisuja ongelmatilanteisiin ja tulevaisuuden haasteisiin.

YHTEYSTIEDOT

Tytti Yrjölä, hankevastaava
050 441 0614
tytti.yrjola@humak.edu

Janika Riila
MLL Etelä-Espoon paikallisyhdistys
040 835 9282
janika.riila@metropolia.fi

Kristiina Paavola
MLL Tapiolan paikallisyhdistys
045 650 6936
paavola.kristina@gmail.com

LISÄTIETOA

Facebook-sivu
"MLL:n Espoon Eron edessä -illat"
www.apuaeron.fi

Toiminnassamme noudatamme Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvoja ja periaatteita.

Arvot:

- Lapsen ja lapsuuden arvostus
- Yhteisyhteisyys
- Inhimillisuus
- Yhdenvertaisuus

Periaatteet:

- Avoimuus
- Ilo
- Kumppanuus
- Osallisuus
- Arjen arvostus

Lapset ensin.

Lapset ensin.

Eron edessä -illat

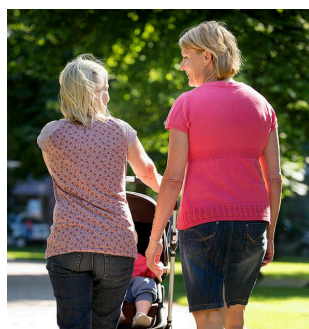
Puolisot eivät aina löydä vaikeaan tilanteeseensa muuta mahdollisuutta kuin eron, joka voi aikuiselle olla yksi hänen elämänsä vaikeimmista vaiheista. Erotessa saatat tuntea vihaa, surua, katkeruutta, hämmennystä, häpeää, toisinaan myös suunnatonta helpotusta.

Vanhempien ero vaikuttaa aina myös lapsiin. Ikä ja temperamentti, aiemmat kokemukset, perheen tilanne ja läheisten aikuisten tuki vaikuttavat lapsen reagointiin.

Oletko keskellä erokriisiä, etkä tiedä mitä tehdä?

Miten selvittää erosta?

Millä tavoin vanhemmat voivat vaikuttaa lapsen hyvinvointiin eron aikana ja sen jälkeen?

Iltojen ajankohdat

Ke 13.01. klo 18 - 20

"Mitä erossa sovitetaan ja mitä jos ei pysty sopimaan"

Lakiasiantuntijatoimisto Havumäki & Gronqvist
Kirjasto Omena (kauppakeskus Iso Omena), Piispansilta 11, Espoo

Ti 16.02. klo 17.30 - 19.30

"Vanhemmuus erossa ja eron jälkeen"

Neuvokeskus- Ensi- ja turvakotien liitto
Sillon kirjasto (kauppakeskus Sello), Leppävaarankatu 9, Espoo

Ti 15.03. klo 18 - 20

"Miten tukea lasta vanhempien erossa"

Väestöliitto
Laajalahden kirjasto, sisäpihan kokoustila, Kurkijoenkatu 24, Espoo

Ti 12.04. klo 18 - 20

"Eroaminen tunnetasolla"

Nora Lindgren, sosionomi, perheterapeutti ja paripsykoterapeutti
Entressen kirjasto (kauppakeskus Entresse), Siltakatu 11, Espoo

Ti 10.05. klo 18 - 20

"Uusperheenä eteenpäin"

Pirjo Linna, uusperheneuvoja, TtM, pari- ja perhepsykoterapeutti
Soukan asukaspuisto, Soukankaari 10, Espoo

Eron edessä -illat ovat lähtöisin MLL Tampereen osaston "Lapsi ja ero" -kehittämishankkeesta (2012 -2014).

Hankkeen keskeinen tavoite on vahvistaa lapsen asemaa vanhempien erotessa ja nostaa lapsinäkökulmaa entistä vahvemmin esille eropalveluissa.

Eron edessä -illat on järjestetty MLL:n Pohjois-, Keski- ja Etelä-Espoon, Tapiolan, Soukan, Laaksoalahden ja Leppävaaran paikallisyhdistysten laajalla yhteistyöllä.

Toiminta tapahtuu täysin vapaaehtoistyön voimin ja uudet toimijat ovat aina tervetulleita liittymään joukkoon!

Otathan yhteyttä, jos kiinnostuit toiminnasta:

Tytti Yrjölä, hankevastaava
050-4410614
tytti.yrjola@humak.edu

8.3 Liite 3 Yhdistysyhteistyön saatekirje

Kutsumme teidät yhteistyökumppaniksemme Eron edessä – iltoihin.

Mistä on kyse?

Eron edessä-luentosarja on lähtöisin MLL Tampereen osaston menestyneestä ”Lapsi ja ero-kehittämishankkeesta” (2012 -2014). Hankkeen keskeinen tavoite on vahvistaa lapsen asemaa vanhempien erotessa ja nostaa lapsinäkökulmaa entistä vahvemmin esille eropalveluissa.

Eron edessä -iltoja on järjestetty kevästä 2015 lähtien Keski-, Pohjois- ja Etelä-Espoon paikallisyhdistyksien vapaaehtoisten yhteistyönä. Eron edessä -illat ovat tähän asti olleet kolmiosainen luentosarja, jossa on käyty keskeisimpiä eroon liittyviä asioita asiantuntialuennoitsijan johdolla. Kaikki luennot on järjestetty Entressen kirjaston tiloissa Espoon keskuksessa ja luennon kesto on ollut noin kaksi tuntia.

Milloin ja mitä?

Kevästä 2016 lähtien haluaisimme uudenlaisen toteutuksen Eron edessä -iltoihimme. Kyseessä olisi laaja yhteistyö MLL Espoon paikallisyhdistysten kesken, jonka tuloksena olisi saada suurta **näkyvyyttä ja vaikuttavuutta!**

Ajatuksena olisi järjestää puolivuositain (kevät ja syksy) viisiosainen kiertävä luentosarja Espoon keskeisimmille alueille. Jokaisella luentokerralla olisi erilainen teema ja eri asiantuntijaluennoitsija.

Yhteistyökumppanuus työllistäisi teitä kevätkaudella vain luennon tilojen

varaamisen yhdessä kanssani, alueellisen markkinoinnin paikallisyhdistyksenne alueella ja olemalla paikalla vieraita ja luennoitsijaa vastaanottamassa (1-2 henkilöä).

Syyskaudesta eteenpäin jokainen paikallisyhdistys vastaa yhdestä luennoista puolivuositain eli yksi luento puolen vuoden aikana. Luennon järjestämistä varten minä, Tytti Yrjölä yhteisöpedagogi opiskelija, tuotan ohjeistuskansion, josta tulee löytymään tietoa mm. miten toimijoiden tulisi toimia luennoilla, ideoita erilaisista luennoitsijoista ja heidän yhteystiedot, tietoja tiloista ja tilojen varaamisesta. **Ohjeistuskansion keskeinen idea on tehdä toiminnasta mahdollisimman johdonmukaista ja helppoa!**

Miksi juuri teidän yhdistyksenne?

Uskomme, että tuleva yhteistyömme saavuttaisi kohderyhmän ja saisi selailaista näkyvyyttä mitä kyseinen aihe ansaitsee. Avioerot ovat nykypäivänä hyvin yleisiä, joten aihe koskettaa tavalla tai toisella monia ihmisiä. Eroprosessin keskellä olevien vanhempien lisäksi tilaisuus sopii niille, jonka läheiset ovat eroamassa, joiden työ tai opinnot liittyvät aiheeseen tai joita kiinnostaa ylipäätään se, millaisia asioita liittyy perheiden erotilanteisiin.

Tervetuloa vaikuttamaan ja helpottamaan lapsiperheiden elämää!

Kevään 2016 hankevastaavana tulisin mieluusti kertomaan enemmänkin ajatuksiani tulevasta toiminnastamme, esimerkiksi hallituksen kokoukseenne.

Tulenkin olemaan puhelinyhteydessä teihin piakkoin!

Yhteistyö terveisin

Tytti Yrjölä (hankevastaava) ja
Keski-, Pohjois-, ja Etelä-Espoon paikallisyhdistysten väki

Lisätietoja saat:

MLL Keski-Espoo paikallisyhdistys:

sähköpostitse: mari.rautanen@gmail.com (Mari Rautanen, puheenjohtaja)

MLL Etelä-Espoon paikallisyhdistys:

sähköpostitse: info@mll-etelaespoo.fi tai tytti.yrjola@humak.edu

puhelimitse: 050-4410614 (Tytti Yrjölä, hankevastaava)

8.4 Liite 4 Eron edessä –iltojen ohjeistuskansio

Yhdistysten vastuu alueet:

- Vastaavat oman alueen markkinoinnista
- Vastaavat oman alueen luennoitsijasta ja tilasta **HUOM! Kevään luennoitsijat ja tilat valmiina eli yhdistykset ovat vastuussa vain keväällä, illan kulusta ☺**
- Vastaavat, että luennoilla on paikalla yhdistyksen toimijoita (1-3 hlö)
- Päättävät itse tarjoavatko luennon aikana esim. Kahvit yms.
- Päättävät itse esitteiden ja mainoksen tulostamisesta/painatuksesta

Markkinointi:

(Markkinointi koskee kaikki Espoon yhdistyksiä)

Mainosten ja esitteiden jakaminen mm:

- Neuvolat
- Päiväkodit
- Iltapäiväkerhot (MLL omat ja kunnalliset)
- Asukaspuistot/Asukaspuistot
- Luentopaikat (toimitilat/mainosten jakaminen yms. (esim. Sellon kaupakeskus)
- Yhdistyksen tapahtumat
- Yhdistyksen sidosryhmät ja yhteistyökumppanit
- Some (mm. Facebook, yhdistyksen omat kotisivut)
- Seurakunnat
- Lehdet (esim. Länsiväylä)
- Koulut (ala- ja ylä-aste esim. Wilman kautta)

HUOM! Varmistathan, että esitteitä on saatavilla koko kevään ajan (esim. Tarkistus parin kk välein)

FACEBOOK –sivut

- Luodaan julkinen tapahtuma “Espoon MLL:n Eron edessä –illat”
- Kaikki yhdistykset ylläpitäjäksi
- Kaikki yhdistykset kutsuvat ihmisiä
- Maininta joka kuussa uudesta luennosta
 - (esim. Milloin tapahtuu, kiitos illan luennosta)

LUENNOT

Ennen luentoa:

- Pari viikkoa ennen luentoa mainostaminen aktiivisesti somessa (Facebook- tapahtuma, yhdistyksen Facebook-sivut, yhdistyksen kotisivut ja sivu: espoo.fi/tapahtumat)
- Noin pari päivää ennen muistutus luennosta
- Luennon jälkeen kiittäminen somessa

HUOM! Kaikki yhdistykset osallistuvat ennen luentoa tapahtumaan mainontaan!

Kyseisestä luennosta vastaava on vastuussa Facebook –tapahtuman ja sivun: espoo.fi/tapahtumat päivityksistä.

Tapahtuman aikana:

- Tule paikalle 30-15min ennen luennon alkua
- Pukeudu MLL:n liiviin ja käytä nimikylttiä
- Sovi selkeä työnjako työparisi kanssa
- Ota luennoitsijat vastaan ja testaa tarvittava esitystekniikka
- Ota osallistujat vastaan ja ohjaa heidät kahvi- ja esitepöytään
- Luennon alussa esittäydy vielä kerran ja toivota kaikki tervetulleeksi
 - Esittele myös luennoitsijat
- Jaa kysymyslaput ja kynät osallistujille (kysymyslappuina pala paperia)
- Luennon lopussa kerää kysymyslaput osallistujilta ja anna luennoitsijalle
- Luennon lopuksi kiitä osallistujia ja luennoitsijoita ja päättä tilaisuus
- Kerää osallistujilta palautelomakkeet
- Huomioitavaa
 - Osallistujien yksityisyys
 - Ammattimaisuus:
 - Esim. Jos kohtaat luennolla sinulle tutun ihmisen, muista ammattimaisuus ja työ-minä

Tapahtuman jälkeen:

- Jätä tila sellaiseen kuntoon, että seuraavan on mukava mennä sinne
- Käy palautelomakkeet läpi
- Välitä tietoa illan kulusta ja saadusta palautteesta muille yhdistyksille.
(HUOM! kaikki yhdistykset kiittävät illasta, kertovat illan kulusta yms. Somessa)

käytännön asiat:

- Kahvit yms
 - Kyselylomakkeen tulostaminen ja kynät
 - Tilan ja luennoitsijan yhteystiedot
 - Luennoitsijoiden yhteystiedot
 - Vastuu henkilöiden nimeäminen
- Esitteet luennoille esim. Oman alueen esitteet

VUOSIKELLO

ELOKUU

- **Markkinointi (esitteiden ja mainosten jakaminen, some) HUOM!**
Vain lyhyt aika ensimmäiseen luentoon!
- luento

SYYSKUU

- luento

LOKAKUU

- **Kokous (kevään luennot: tilat, luennoitsijat, teemat, markkinointi-suunnitelma)**
- luento

MARRASKUU

- luento

- **Markkinointi aloittaminen (kevät), esitteet/mainokset, facebook-tapahtuma, tilat ja luennoitsijat valmiiksi**

JOULUKUU

- Markkinointi (esitteiden ja mainosten jakaminen, some)
- luento

TAMMIKUU

- Markkinointi (esitteiden ja mainosten jakaminen, some)
- luento

HELMIKUU

- luento

MAALISKUU

- **Kokous (syksyn luennot: tilat, luennoitsijat, teemat, markkinointisuunnitelma)**
- Luento

HUHTIKUU

- luento

TOUKOKUU

- **Markkinoinnin aloittaminen(syksy), esitteet/mainokset, facebook-tapahtuma, tilat ja luennoitsijat valmiiksi**
- luento

8.5 Liite 5 Kyselylomake

KYSELY

(Laita X sen vaihtoehdon kohdalle mikä kuvastaa tilannettasi parhaiten).

1. Asuinpaikkani on tällä hetkellä _____.
 - ☐ En halua kertoa.

2. Olen...
 - ☐ Ensimmäistä kertaa Eron edessä -illassa.
 - ☐ Osallistunut aiemminkin Eron edessä -iltoihin.

3. Aion osallistua Eron edessä –luentosarjan...
 - ☐ Yhdelle luen nolle.
 - ☐ Muutamille luennoille.
 - ☐ Kaikkiin luentoihin.
 - ☐ En osaa vielä sanoa.

4. Kuulin Eron edessä -illoista...
 - ☐ Facebookin kautta.
 - ☐ MLL:n kotisivujen kautta.
 - ☐ Luin ilmoitustaululta/lehdestä.
 - ☐ Kuulin ystävältäni.
 - ☐ Jotakin muuta kautta. _____.

5. Toivoisin luennon/luentojen jälkeen..

- Lisää luentoja.
- Tukea ihmisiltä jotka ovat samassa tilanteessa kuin minä.
- Lisää eropalveluita.
- Jotakin muuta.

6. Kommentteja/kehittämisideoita/ehdotuksia tulevien luentojen teemoiksi yms.

KIITOS PALJON VASTAUKSESTANNE!